

מאמרי המועדים

להבין

להתבונן

התבוננות מעמיקה ומחזקת
ביסודות עבודת האדם בעולמו
על מועדי השנה

מאמרי
חודש אלול *

מאמרי המועדים להבין

להתבונן

התבוננות מעמיקה ומחזקת
ביסודות עבודת האדם בעולמו
על מועדי השנה

* מאמרי חודש אדר *

ערוך על פי וועדים שנמסרו
בפני מבקשי דעת
ע"י הרד"ג
רבי אהרן שווב שליט"א

כתיבה ועריכה:
הרב אריה לייב גולדשטוף שליט"א

עימוד וגרפיקה:
אהרן עמיר 052-7657995

להארות ולהערות:
lehovin.tora@gmail.com | 050-4166000

עבודת ימי הרצון

| אלול בסדר מזל בתולה |

אלול – ימי חיפוש וחשבון נפש

אנו נמצאים בתחילת חודש אלול – חודש הרחמים והסליחות. כראוי לחודש ההכנה ליום הדין, מקובל בדרך כלל לדבר על עבודת התשובה, ועל החובה להתמקד בקיום הפסוק¹: "נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה'". גם שם החודש "אלול" הוא מלשון לתור ולחפש, כמו שמצינו בתרגום על הפסוק²: "שלח לך אנשים ויטרו את ארץ כנען" – "ויאללון ית ארעא דכנען". ולמרות שידוע לנו על "עשרת ימי תשובה" כימים המיוחדים לתשובה, מכל מקום מקובל שכל חודש אלול מיועד לעשיית תשובה וחשבון נפש. יש לכך הבנה גם על פי סדר מעגל השנה –

חודש תשרי הוא החודש השביעי לפי חודשי התורה המתחילים מניסן, והוא בבחינת 'שבת'³. וחודש אלול הוא החודש השישי – הקודם לחודש השביעי. מה שאומר שחודש אלול הוא בבחינת 'ערב שבת'.

כיון שאמרו חז"ל⁴ "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת", לכן מתאים שבחודש אלול יהיה זמן ההכנה לחודש השביעי הכולל את ימי הדין – ראש השנה ויום הכיפורים.

ההכנה לשבת צריכה להיות דוקא ביום שישי, כמו שנאמר: "והיה ביום השישי והיכינו את אשר יביאו"⁵. בהלכה מבואר⁶ שעדיף לקום מוקדם ביום שישי ולעסוק בהכנות לשבת, מאשר להכין ביום חמישי בלילה. משום שההכנה היא סוגיא ששייכת ליום השישי בדווקא.

1. איכה ג, מ.

2. במדבר יג, ב.

3. ויש כמה דימויים בין עבודת חודש תשרי לעבודת השבת, וכבר הרחבנו בעניין זה בספר "אני בינה" ח"א במאמר 'עבודת החודש השביעי'.

4. עבודה זרה ג ע"א.

5. שמות טז, ה.

6. משנ"ב ס' רנ סק"ב.

שכידוע המידה השישית ב'ספירות' היא מידת ה'יסוד', אשר כל מהותה היא ריכוז כל חמשת המידות שמעליה בכדי להוריק אותה אל ה'מלכות', וזה א"כ עניינה של יום שישי להכין את כל עמל השבוע עבור השבת.

אם כן, יש מקום גדול להבחנה הזו, שחודש אלול – החודש השישי, מיועד לעשיית חשבון נפש והכנה לקראת ימי הדין.

ועל כן בחודש זה ניתנת סייעתא דשמיא מן השמים המסייעת לאדם הרוצה לעסוק בתיקון והכשרת מידותיו ודרכיו.

אלול – ימי רצון

מבט אחר על סגולתו של חודש אלול, הוא היותו חודש של "ימי רצון".

השורש לכך הוא הכפרה שהיתה לישראל באותם ימים, וכפי שמסכם זאת ב'קיצור שולחן ערוך':

"בראש חדש אלול עלה משה אל הר סיני לקבל לוחות שניות, ונשתתה שם ארבעים יום, וירד בעשירי בתשרי שהיה אז גמר כפרה. ומן אז הוקדשו ימים אלו לימי רצון, ויום עשירי בתשרי ליום הכפורים".

לאחר חטא העגל היו ימי כעס ודין, ובראש חודש אלול התרצה הקב"ה לישראל ומשה רבינו עלה להר סיני לקבל את הלוחות השניות⁷.

התוספות מביאים את דעת ה'סדר עולם'⁸, שמשה רבינו עלה להר סיני בכ"ט אב. וזהו היום בו הקב"ה התרצה לישראל.

דעה זו תמוהה לכאורה. הלא ימי הרצון הם כידוע בחודש אלול, וכיצד נכנס הריצוי לחודש אב?

בנוסף, יש להתבונן במסרים השונים שלמדנו –

מחד, חודש אלול מיועד לתשובה, ומאידך, הוא מיועד להיות ימי ריצוי. מהי אם כן העבודה הנדרשת מאיתנו בחודש זה?

7. סימן קכח סעיף א.

8. פרקי דרבי אליעזר פרק מו.

9. פרק ו.

מה הקשר בין מזל 'בתולה' לחודש אלול?

בכדי להבין מה העבודה המוטלת עלינו בחודש זה, עלינו לברר מה סגולתו וייחודיותו של חודש זה.

בספר יצירה¹⁰ מובא שלכל חודש יש אות מהכ"ב אותיות שיצרה אותו ומעניקה לו את כוחו. כאשר אותה אות יוצרת דברים נוספים בבריאה, כעניין המזלות וכוחות באדם, וז"ל:

"המליך אות י' במעשה, וקשר לו כתר וצרפן זה בזה, וצר בהם בתולה בעולם ואלול בשנה וכוליא שמאל בנפש זכר ונקבה".

ויש להבין, מדוע המזל של חודש אלול הוא 'מזל בתולה'?

אדרבה, הלא 'בתולה' היא לכאורה ללא פגם כלל, בתחילת חייה, ואילו חודש אלול הוא זמן התיקון שאחר 'חטא העגל', כאשר בחטא העגל פגמו ישראל בבחינת "כלה המזנה בתוך חופתה"¹¹. - כיצד ניתן להחשיב חודש זה כ'בתולה'?

ואמנם, היה ניתן לבאר שלאחר סדר התיקון שמתבצע בחודש אב - וכפי שיתבאר במאמר לחודש אב, שעניינו של חודש זה הוא הצמיחה מחדש לאחר הריסת הבנין הקודם עד היסוד:

חודש אב כולו מיועד לצמיחה מחודשת מתוך החורבן.

גם ההתמקדות בחורבן בתחילת החודש, הינה בבחינת "סותר על מנת לבנות" ונועדה לסייע לבניה המחודשת, שכן בכדי לבנות בית על חורבותיו של הבית הקודם, יש להשלים קודם את הפירוק של הבית הקודם.

אחת הראיות לכך היא מה שבשיאה של האבלות, תשעה באב בצהריים, עת התחילה שריפת המקדש, דוקא אז אנו מתרוממים מהארץ ומתחילים את תהליך הנחמה.

הסיבה לכך היא כאמור, משום שכל ההתעסקות עם החורבן הינה רק לצורך הבניה והצמיחה המחודשת.

ולאור זאת נבאר שעתה בחודש אלול הרי זה נחשב כאילו 'נולדנו מחדש' ונעשינו בבחינת 'בתולה' נקיה וחדשה - בחינת "בתולותיה חוזרים".

10. פרק ה' משנה יג.

11. שבת פח ע"ב.

אולם, לכאורה קשה לתלות בכך את מזלה של חודש אלול כ'בתולה', משום שהמזל הזה נקבע עוד קודם בריאת העולם, ולפני שהיתה בכלל מציאות של חטא. ואם כן, לא יתכן לומר שבחינת ה'בתולה' נוצרה בעקבות חידוש שנעשה בעקבות התיקון של חטא העגל.

ואם כן, עלינו לחזור ולברר, מדוע מזלו של חודש אלול הוא 'מזל בתולה'?

'אני לדודי – ועלי תשוקתו' – כיצד זה מתחיל?

בספר 'שם משמאל'¹² מקשה סתירה בדברי הזוהר:

באדרא רבה¹³ אמרו – "קם ר' יחזקיה ואמר, 'אני לדודי ועלי תשוקתו'. מי גרם ש'אני לדודי' משום ד'עלי תשוקתו'.

ובאדרא זוטא¹⁴ אמרו – 'אני לדודי ועלי תשוקתו', כל יומין דאתקטרגא בהאי עלמא בחד קטירא אתקטרגא ביה בקב"ה [כל ימי בעולם הזה נקשרתי בהקב"ה], ובגין כך השתא 'עלי תשוקתו'.

הרי שמחולקים מה קדם: אם "אני לדודי" קודם, או "עלי תשוקתו" קודם!

כיצד מתחיל תהליך הקשר? ב'אני לדודי', או ב'עלי תשוקתו'?

בתולה – בת שתים עשרה שנים

בכדי לבאר את עניינו וסגולתו של חודש אלול, ועבודתו המיוחדת, נכנס לבאר את הסוגיא של 'בתולה' על פי התורה.

מן התורה, גיל הנישואין האידיאלי לבת, הוא בגיל שתים עשרה, בהיותה נערה.

לדוגמא: כהן גדול צריך לשאת רק נערה בת שתים עשרה, "וְהָיָה אִשָּׁה כְּבָתוּלָהּ יָקָח"¹⁵.

הדוגמא הנפוצה בש"ס היא "נערה המאורסה", ו'נערה' היא בת שתים עשרה.

'בתולה' אמיתית באופן סתמי, היא בת שתים עשרה שנים.

12. שופטים תר"ע ד"ה ובזה.

13. זוהר ח"ג קלב ע"ב.

14. שם רפח ע"א.

15. ויקרא כא, יג.

מצינו קשר נוסף בין המספר שנים עשרה ל'בתולה', וכדברי המשנה¹⁶ "נותנין לבתולה שנים עשר חדש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה" [להכין את עצמה לנישואין].

גם חודש אלול – שמזלו 'בתולה' – הוא החודש השנים עשרה מחודש תשרי.

ויש לברר מה הקשר בין המושג בתולה ל'שנים עשרה'?

תהליך תיקון – ששה

עלינו לדעת שכל תהליך של בניה נעשה במשך 'ששה' חודשים או שנים. בדיוק כשם שכל החפצים בעולם הזה הם בעלי ששה קצוות, וכן מצינו את "ששת ימי המעשה"¹⁷ – כך כל תהליך נמשך 'ששה' חודשים או שנים. אחד התהליכים שאורך זמן כזה, הוא התפתחות האדם בשלבים השונים, וכפי שנבאר.

ששת השנים הראשונות מיועדות לבניית הגוף

בכל אדם יש גוף, נפש, רוח ונשמה. חלקים אלו אינם נכנסים כולם בבת אחת, אלא הם נבנים באדם מיום לידתו והלאה, שלב אחר שלב. בששת שנות החיים הראשונות, האדם בונה את 'גופו'. בספר הקדמון 'סדר היום'¹⁸ כותב על ההנהגה הנכונה עם הילד בשנותיו הראשונות: באלו ה' שנים אין לצער לתינוק בשום דרך, כי אין לו שכל כלל, ואין להכותו כלל על שום דבר וענין, והמכה בו חוטא. וכל מה שישאל יפיק לו רצונו, הן מאכל הן משתה הן בכל דבר, כדי שלא יבא לידי חולי, שעיקר הבנין הוא היסוד. ולכן צריך שאלו השנים הראשונים צריך לנהוג גופו בכל עידונין להברותו ולחזקו בכל מיני חזקין¹⁹.

16. כתובות פ"ה מ"ב.

17. ראה שמות כ, ט ועוד.

18. פירוש משנת 'בן חמש שנים'.

19. ואמנם הרש"ר הירש כותב שחינוך הילד מתחיל עוד מהיותו בעריסה, אך הוא מדבר לענין הצבת גבולות, ולא לענין חינוך אקטיבי, ואין כאן המקום לפרט ולהרחיב בזה.

ששת השנים השניות מיועדות לבניית הנפש

לאחר ששת השנים הראשונות, בהם נבנה גופו של הילד. נועדו ששת השנים הבאות לבנות את קומת ה'נפש' שלו.

בחז"ל מבואר שגיל חינוך מתחיל בהיות הילד בגיל שש שנים²⁰.

החינוך בגיל הזה הוא בבחינת "להרגילן במצוות" כלשון רש"י²¹. כי לילד בגיל הזה אין עדיין דעת וכח בחירה, והוא מתלמד לעשות מעשים מתוך הרגל חיצוני בלבד.

המטרה בחינוך הזה היא לבנות את נפשו בצורה המתוקנת שלה.

בגיל שנים עשרה, מסתיים השלב הראשון של החינוך, והילד נעשה "מופלא הסמוך לאיש"²².

נקבה מסיימת את גדילתה בגיל שנים עשרה, ונעשית אז 'גדולה'.

ששת השנים השלישיות אצל הזכר מיועדות לבניית כח הדעת

מדוע הבת מסיימת את תהליך הגדילה שלה בגיל זה?

הסיבה היא, משום שהנקיבה במהותה היא בעיקר בעלת 'גוף' ו'נפש' בלבד, ואלו הם החלקים החשובים אצלה.

לכן, כשהנקבה מגיעה לגיל שנים עשרה, בו מסתיימים להתפתח ה'גוף' וה'נפש' שלה, הרי היא 'גדולה'.

בשונה מהנקיבה, תפקיד הזכר הוא להיות 'בר דעת', ולשם כך נצרכים לו עוד שש שנים. שלאחריהם - בגיל שמונה עשרה - הוא מגיע לגיל הנישואין²³.

בששת השנים שבין גיל שנים עשרה לגיל שמונה עשרה, הזכר בונה את

כח ה'דעת' שלו, שממנו בא 'כח הבחירה'. וזו הסיבה שבגיל זה יש ניסיונות

מיוחדים של מרדנות ועוד.

לאשה אין את כח ה'דעת' באופן עצמאי. כפי שלמדנו חז"ל: "נשים דעתן קלה"²⁴. ולכן היא לא זקוקה לאותם שש שנים שאחרי גיל שנים עשרה, והיא מגיעה לשיא גדולתה בהשלמת ה'גוף' וה'נפש' לבדם.

20. גיטין נט ע"א.

21. רש"י סוכה ב ע"ב ד"ה מדרבנן.

22. ראה נדה מה ע"ב.

23. אבות פ"ה מכ"א.

24. שבת לג ע"ב.

האשה באופן המתקון מבטלת את עצמה לחלוטין אל בעלה, ונסמכת על דעת בעלה. וכמו שלמדנו חז"ל²⁵: "כל הנודרת על דעת בעלה נודרת".

התיקון בכל שנה מתחלק לשני קבוצות של ששה חודשים

בכל שנה אנו עוברים תהליך תיקון המחולק לשני קבוצות של ששה חודשים, במגילת אסתר נאמר²⁶:

וּבַהֲגִיעַ הַיּוֹם הַנֶּעֱרָה וְנִעְרָה לְבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ מִקֵּץ הַיּוֹת לָהּ כָּדָת הַנָּשִׁים שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ. כִּי כֵן יִמְלֹאוּ יְמֵי מְרוֹקִיָּה, שֵׁשֶׁת חֳדָשִׁים בְּשָׁמֶן הַמֶּד וְשֵׁשֶׁת חֳדָשִׁים בְּבִשְׂמִים וּבְתַמְרוֹקֵי הַנָּשִׁים. וּבִזָּה הַנֶּעֱרָה בָּאָה אֶל הַמֶּלֶךְ.

ותמוה, מה המטרה והתועלת בסיפור תהליך הטיפוח שהיה נהוג אצל אחשוורוש? מכאן שם הגר"א בדרך רמז, ונביא את תורף דבריו: 'נערה' רומז לנשמה, ואחר החטא היא צריכה סדר תיקון כדי לחזור לפני המלך. סדר התיקון מתחלק לשני חלקים: "ששה חודשים בשמן המור", ו"ששה חודשים בבשמים".

בששת חודשי החורף האדם צריך להכין את עצמו בבחינת 'סור מרע', וזהו "שמן המור", עליו אמרו בגמרא²⁷ "שמן שמשיר את השיער". 'שיער' מסמל את המותרות והדברים הרעים שיש באדם.

בששת חודשי הקיץ האדם צריך להכין את עצמו בבחינת 'עשה טוב', ולהתקטט ב"בשמים" שהם התורה והמצוות.

מי שהשלים במשך השנה את שני שלבי התיקון, "בזה הנערה באה אל המלך" – הנשמה באה אל הקב"ה בראש השנה ולא מזכירים לה את עוונותיה.

בחודש תשרי נעשה 'זיווג' בין הקב"ה לישראל

בכל שנה אנו עוברים את תהליך התיקון הכולל שני קבוצות של ששה חודשים. בהקבלה לשנות האדם – יש בחודשים אלו תיקון ל'גוף' ול'נפש'.

25. שבת מו ע"ב.

26. אסתר ב, יב-יג.

27. מגילה יג ע"א.

בסיום השנה, לאחר התיקון וההכנה של כל השנה, אנו עומדים כ'נערה בתולה' המוכנה להינשא לבעלה.

לאחר ההכנה הארוכה - בתחילת חודש תשרי, נעשה 'זיווג' וחיבור בין הקב"ה לישראל עמו.

משמעות ה'זיווג' הינה השתתפות ישראל בתהליך הגילוי בבריאיה.

הגמרא אומרת²⁸:

כל המתפלל בערב שבת ואומר "ויכולו" - מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית.

כלומר, הקב"ה ברא את כל מה שיש בעולם, אבל הוא נשאר 'נעלם' ונסתר, בבחינת "א-ל מסתתר". ואת תפקיד הגילוי הוא השאיר עבורנו.

כשאנו מכריזים 'ויכולו השמים' וזועקים את האמונה שהקב"ה מקיים את המציאות וברא הכל, הרי אנו נעשים שותפים של ממש בתהליך הגילוי, ומשלימים את מה שחסר בבריאיה.

וכמו שלאחר ששת ימי חול, מיד בתחילת השבת אנו אומרים 'ויכולו' ונעשים שותפים בגילוי. כך גם לאחר ששת חודשי הקיץ, מיד בפתיחת חודש השביעי אנו ממליכים את הקב"ה על כל הבריאיה - בראש השנה, ונעשים שותפים בגילוי האלוהי.

כשם ש'זיווג' בין הזכר ונקבה מוליד תולדות, כך הזיווג בין הקב"ה לישראל מוליד תולדות. ואלו הם כל ההשפעות הקיימות בבריאיה.

לכן אמרו בזהר²⁹ על השבת: "כולא שיתא יומין מיניה מתברכין". ובדומה לכך, גם בראש השנה נגזר השפע שיהיה בכל השנה כולה.

מידי חודש אלול אנו במצב של 'בתולה' המתכוננת לנישואין

נמצא, שבחודש אלול אנו במצב של 'בתולה', ומתכוננים לזיווג עם הקב"ה. למרות שכבר נעשה זיווג בשנה הקודמת, וא"כ איך עדיין בכל שנה זוכים להגיע לבחינת 'בתולה'? ! אלא שבכל שנה ישנה עליה ברמת מערכת היחסים שלנו עם הקב"ה, וקומה חדשה נבנית על בסיס הקומה הקיימת.

28. שבת קיט ע"ב.

29. ח"ב פח ע"א.

כך שבבחינה מסוימת, יש לנו בכל שנה לידה חדשה. משום שהזיווג ברמה החדשה שלו מעלה אותנו לגובה חדש שלא היינו בו מעולם, והרי כאילו נולדנו מחדש.

יש כאן מחזוריות של חידוש ולידה מידי שנה, בחודש השביעי יש בחינת לידה מחודשת שגמר היצירה תהיה בעוד י"ב חדשים, ואז בתור 'בתולה' מושלמת יש זיווג חדש שאף הוא בחינת לידה, ועל דרך מה שאמרו בגמרא³⁰ "כל הנושא אשה לשם שמים, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה", כך אנחנו נולדים כל שנה מחדש בב' הבחינות. וחוזר חלילה בעליה מתמדת מדרגה לדרגה.

מה הקשר בין בתולה ל'מחול'?

מה עניינה ומהותה של "בתולה"?

מצינו שני פסוקים בהם מוזכרת 'בתולה' יחד עם 'מחול'³¹:

עוד אֶבְנָה וְנִבְנִית בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, עוֹד תַּעֲדִי תַפְיָךְ וַיֵּצֵאת בְּמַחֹל מְשֻׁחָקִים.

אִז תִּשְׁמַח בְּתוּלָה בְּמַחֹל וּבַחָרִים וּזְקֵנִים יַחְדּוֹ, וְהִפְכָּתִי אֲבֵלִים לְשִׂשׂוֹן וְנִמְחָתִים וְשִׁמְחָתִים מִיּוֹנָם.

כלומר, בזמן הגאולה יהיו ישראל בבחינת "בתולה".

למרות שעברו עליהם כל ימי הגלות וכביכול "בְּעֵלּוֹנוּ אֲדָנִים זִוְלָתָךְ"³², מכל מקום, ביחס לקומה החדשה אליה יתעלו ישראל, הם יהיו בבחינת "בתולה" המוכנה לזיווג עם בעלה.

ויש להבין, מה עניינו של ה'מחול' המוזכר ביחס ל'בתולה'?

מחול קיים רק בבתולה המבטלת דעתה בלי 'חשבונות'

מבאר המהר"ל³³:

"דבר זה נראה לחוש כי ה'מחול' הוא ל'בתולה'.

וזה מפני כי השמחה בלב, אבל הריקוד הוא כאשר השמחה נמצאת בפועל לגמרי.

30. סוטה יב ע"א.

31. ירמיה לא, ג, יב.

32. ישעיה כו, יג.

33. באר הגולה, באר רביעי פרק יג.

ולפיכך זה שייך דוקא לבתולות. מפני כי הנשים, ובפרט הבתולות, אינן בעלות מחשבה, כמו כל איש אשר הוא בעל מחשבה יותר. וכל מחשבה מעכב את השמחה שלא תצא לפעל לגמרי, כי המחשבה מתנגד אליו השמחה.

ולפיכך באנשים השמחה הוא בלב, מפני שיש להם מתנגד מעכב השמחה לצאת לפעל. אבל הבתולה אין מעכב אליה, כי אינה בעלת מחשבה, ונמצא אצלה השמחה בפעל.

כלומר, האיש שהוא בעל דעת, יש לו מחשבות ו'חשבונות רבים' המעכבים אותו מלהוציא את שמחת הלב לפועל, כי אין שמחתו מושלמת, שבכל שמחה יש גם צדדים הגורמים לו דאגה וכדו'.

אך הבתולה לעומתו, אין לה בחינת 'דעת' כמו לזכר, ולכן היא אינה טרודה במחשבות ובחשבונות רבים, ולכן היא פורצת בריקוד ומחול בקלילות.

לעתיד לבא נתעלה לדרגת בתולה היוצאת במחול

בכך מבאר המהר"ל את דברי חז"ל³⁴:

עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו, שנאמר "ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו, זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו".

לעתיד לבא נתעלה למעלה מבחינת הדעת, ונפסיק לחשוב את ה'חשבונות הרבים' האופייניים לחיינו בעולם הזה. ונתרומם לדרגת 'בתולה' המתבטלת אל בעלה - הקב"ה לגמרי. ועל ידי ביטול הדעת, לא יהיה לנו מפריע מלפרוץ במחול וריקוד של שמחה.

מוסיף על כך המהר"ל:

המאפיין של ישיבה במחול, הוא שכולם נמצאים בהשוואה אחת ביחס לקב"ה. אין 'אני' ו'הוא' ושאר חשבונות, אלא כולם עומדים במצב שווה ביחס לקב"ה.

כעת בעולם הזה יש דרגות ומעמדות, אך לעתיד לבא יתבטלו כולם. הסיבה לכך היא משום שכל אדם נברא על מנת לתקן תיקון מסוים בבריאה, וכל מי שישלים

34. תענית לא ע"א.

את תפקידו המיוחד בסדר התיקון, יגיע בסופו של דבר לדביקות שווה לכולם. וכמו שכתב האריז"ל³⁵:

"אין צדיק דומה לחברו, ואין בריה דומה לחבירתה. וכל הנבראים כולם לצורך גבוה, כי אין יניקת כולם שווה, אף לא תיקון כולם שווה. ותתקן החלבנה בקטורת מה שלא תתקן הלבונה"³⁶.

כיום אנו מלאים חשבונות רבים, אך לעתיד לבא נתעלה לבחינת 'בתולה' שמסורה לרצון בעלה מבלי דעת עצמית.

השתוקקות הבתולה לבעלה מחמת השתוקקותו אליה

כאמור, הבתולה בגיל שטים עשרה, הינה חסרת הדעת העצמית וחשבונות רבים, ורצונה היחיד הוא להינשא לבעלה. אין לה רשימת דרישות ורצונות, אלא רק שאיפה אחת: להינשא לבעל.

מה שצריך לברר, מה גורם לבתולה מגיע למצב של השתוקקות לבעלה?

כותב המצודות דוד על הפסוק "נפלאַתָּה אֶהְבֶּתְךָ לִי מֵאַהֲבַת נָשִׁים"³⁷:

"האהבה שאהבתיך היא אהבה נפלאה והיא יותר מאהבת הנשים, אשר המה נאהבות אהבה רבה למי שחושק אליהם".

כלומר, הכוח שמעורר את הבתולה להשתוקק לבעלה ולרצות להתבטל לדעתו, הוא כאשר היא חשה שבעלה חושק ורוצה בה.

נמצא, שסדר הדברים הוא, ראשית הבעל משתוקק אליה, ואז היא חשה שיש לה יכולת לסמוך עליו, ובכך זה מעורר אותה להשתוקק אליו.

הדרך להדבק בהקב"ה על ידי זכרון אהבתו אלינו

גם אנו צריכים לעורר את רצוננו לדבוק בהקב"ה בדרך זו –

הלא אנו אומרים כל יום שהקב"ה אוהב אותנו אהבה עזה:

אַהֲבָה רַבָּה אֶהְבֶּתֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ, חֲמֵלָה גְדוֹלָה וּתְהִי חֲמֵלָתָ עָלֵינוּ.

הגר"א מבאר³⁸ שהחמלה הרבה וה'יתירה' באה לידי ביטוי בכך שהקב"ה מחל לישראל

35. ספר עץ חיים ש"ג פ"ב.

36. הרחבנו על יסוד זה במאמר 'סוד הקטורת'.

37. שמואל ב' א, כו.

38. שיר השירים א, יז.

על 'חטא העגל' והמשיך לחשוך ולחפוף בהם, למרות שלכאורה לפי כללי הדין לא היה מקום להנהגה כזאת.

כאשר אנו נחשפים לכך שהקב"ה משתוקק להתחבר עמנו, "ועלי תשוקתו", אנו מתעוררים כנגד זה באהבה עזה ומתמסרים בהתבטלות לדודינו בבחינת "אני לדודי". הסדר הוא כאמרתנו בסדר ההושענות: "חִבּוּקָהּ - וְדִבּוּקָהּ בְּךָ", החיבוק של הקב"ה מעורר אותנו לשוב ולהדבק בו.

עבודת חודש אלול - להתבונן באהבת ה' אלינו המעוררת רצון לדבוק בו כבתולה

מעתה נשוב לבאר את עבודתנו בחודש אלול, וכן מדוע הריצוי של הקב"ה ועליית משה רבינו להר סיני היתה דוקא בכ"ט אב ולא בא' אלול -

כפי שכבר הוזכר לעיל - הצמיחה וההתחדשות היא עניינו של חודש אב, ועל כן התחושה הטובה שאנו רצויים לפני הקב"ה, נעשה בחודש אב, דייקא.

לאחר הריצוי הזה מאת ה', וגודל האהבה והחיבה שהוא מרעיף עלינו, אנו מתעוררים להחזיר אהבה ולשוב ולהדבק בו, כ'בתולה' שאין לה דעה עצמית וכל תשוקתה אינה אלא להיכנס תחת רשות ודעת בעלה אשר גילה את חשקו אליה.

וזאת היא עבודתנו בחודש אלול -

בחודש זה אנו צריכים להתבונן בגודל האהבה העזה שהקב"ה אוהב אותנו, ובחוזק הרצון והתשוקה שהוא משתוקק אלינו, ועל ידי כך לעורר בליבנו את הרצון להיכנס תחת כנפיו ולדבוק בו לגמרי, תוך ביטול החשבונות הרבים ומתוך סילוק הדעת.

יש הקבלה בין חודשי החורף לחודשי הקיץ. לדוגמא: ט"ו באב מקביל לט"ו בשבט וכן עוד הקבלות.

כמו כן, חודש 'אלול' מקביל לחודש 'אדר', שניהם מסיימים מסגרת של ששה חודשים. וכשם שהעבודה של חודש אדר היא "עד דלא ידע" - סילוק הדעת, כך העבודה של חודש אלול היא "בתולה" - ביטול הדעת אל הקב"ה.

דוגמא מעשית לביטול הדעת להקב"ה: לזרוק את עצמינו לתוך הלימוד או התפילה בלי חשבונות. להתנתק מכל הוויות העולם בזמנים הללו, כאילו אנו חסרי דעת לזמן מה. לגשת אל הקב"ה כבתולה 'חסרת דעת עצמית' המתבטלת לחלוטין לדעת בעלה.

ככל שנגביר את הרצון והשתוקה שלנו לְקַשֵּׁר עם הקב"ה, וככל שנזכה לבטל את עצמינו יותר אל הקב"ה, אנו נעשים מוכנים יותר ליום ההמלכה ב'ראש השנה'. הכלים

שלנו יהיו פנויים ומוכשרים יותר לקבל, ונזכה לזיווג מושלם עם הקב"ה. בבחינת "חבוקה ודבוקה כך".

מעלת הרצון והתשוקה לתיקון העולם

לרצון וההשתוקקות שלנו אל הקב"ה יש השפעה גדולה על השלמת תיקון הבריאה – הלשם³⁹ כותב שתכלית התיקון שאנו פועלים הוא אחרי שנשלים את התיקון של העולמות הנמוכים – בריאה יצירה עשיה – הוא התיקון בעולם ה'אצילות' הגבוה והמרומם.

כיצד אנו –השוכנים בעולם העשיה– יכולים לתקן בעולם ה'אצילות' הגבוה מאיתנו לאין שיעור?

כותב הלשם – יש רק דרך אחת: הרצון והתשוקה בלימוד התורה וקיום המצוות. להם יש כח לפעול תיקון בפסגת העולמות.

"כי כל רצון ותשוקה אשר יש מאתנו אל הקב"ה במעשה כל מצוה ומצוה, וכן בעבודת התפילה ולימוד התורה כאשר נעשים בלב ונפש ורצון ותשוקה אליו ית"ש, הנה אותו הרצון והתשוקה הוא עולה ב'אצילות' עצמו. והוא בסוד "אני לדודי ועלי תשוקתו", והוא התדבקות רוחא ברוחא, בסוד "ישקני מנשיקות פיהו", והוא דרגא דמשה רבינו ע"ה "פה אל פה אדבר בו", ולכן מת בגשיקה ובשבת במנחה שאז הוא התגלות הרצון, רעוא דרעוין".

סגולת חודש אלול לעורר את הרצון והתשוקה

חודש אלול מסוגל לפעול את הרצון והתשוקה.

כפי שבסיום השבת יש גילוי של הרצון בבחינת 'רעוא דרעוין', וזמן מנחה של שבת הוא 'עת רצון'.

כך בסיום השנה יש גילוי של הרצון בבחינת 'רעוא דרעוין', וישנו שפע של סייעתא דשמיא המאפשר לנו לדבוק בה' ולרצות את אמיתתו בתשוקה עזה.

חודש אלול הוא סיום השנה. בכל סיום של תהליך יש כביכול 'מבחן' לראות היכן האדם עומד והאם הוא מימש את תפקידו.

39. ספר הדע"ה דרוש ד ענף א.

וכאמור, פסגת התיקון הוא בתיקון עולם ה'אצילות' – על ידי הגברת התשוקה והרצון שלנו להקב"ה בעבודתנו אותו.

וזה בחינת 'בתולה' במתגלה בחודש זה.

ביסוד הבריאה, ניתן לחוש את החיבור הנעלה הזה להקב"ה בחודש זה גם לולי החטא העגל והריצוי. וכך אנו יכולים להגיע לזמן הזה כ'צדיקים' שלא חטאו במשך כל השנה – אשרי מי שלא חטא.

ומי שחטא... – גם אם נכשלנו וחטאנו, יש לנו כעת יכולת להתהפך ל'בעלי תשובה' מאהבה. כשנתבונן במה שהקב"ה נתרצה לנו בסוף חודש 'אב' ממש סמוך לר"ח אלול בחמלתו הגדולה והיתירה, בבחינת "ועלי תשוקתו", ואנחנו נשיב לו על כך באהבה חזרה "ודודי לי". נעורר בנו בזאת את התשוקה הגדולה, שתעורר בנו את הרצון להדבק בו ולרוץ אחריו בביטול הדעת האישית והחשבונות הרבים.

וכך אנו אומרים כל יום בחודש אלול⁴⁰:

אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו.

זו היא עבודת חודש אלול – לרצות רק בה', כ'בתולה', בלי דעת ובלי חשבונות. לא לחפוף בחיי נוחות וגם ברוחניות...

אלא "אחת שאלתי". רק להשתוקק בלדבוק בה' יתב'.

40. תהילים כז, ד.

עבודת אלול – להשתוקק ליניקה מהמקור הכי עליון

בראשיתו של חודש אלול – שהוא השער והמבוא לימים הנוראים, כולנו משתוקקים להתרומם, להתחדש, ולנצל את ימי הרחמים הללו בצורה הטובה והמרוממת ביותר. מפרשת השבוע ניתן ללמוד יסוד גדול שיקרב אותנו אל התכלית ויסייע בידינו להתעלות למעלה ממדרגתנו הנוכחית.

מדוע מקומם של הסנהדרין גדולה לא הוזכר במפורש?

פרשת שופטים פותחת בציווי להקים בית דין בכל עיר ועיר⁴¹:

שִׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ, וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צֶדֶק.

בהמשך, אנו לומדים על מקום נוסף שבו נקבע הדין – סנהדרין גדולה שבירושלים⁴²:

כִּי יִפְּלֹא מִמֶּךָ דִּבְרַר לְמִשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לְנֶגַע דְּבָרֵי רִיבַת בְּשַׁעְרֶיךָ – וְקָמַת וְעִלִית אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ.

כלומר, כאשר חכמי העיר חלוקים ביניהם, זה מטמא וזה מטהר זה מחייב וזה מזכה, עליהם לעלות לבית דין הגדול שיושבים בבית המקדש, ושם תהיה הכרעה מוחלטת של הדין.

כשנתבונן בלשונות הפסוקים, נבחין שהמקום של הסנהדרין קטנה נקרא בתורה "בשעריך", וכך מצויין מקומם גם בעוד פסוקים רבים, ואילו מקומם של הסנהדרין גדולה הוא "המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו".

יש להבין מה מבטאים ציוני המקומות הללו. מדוע לא כתוב מפורש ש'סנהדרין קטנה' יושבים בעיר ו'סנהדרין גדולה' יושבים בבית המקדש? מה תוכן הרעיוני של "שעריך", ומה מהות ההדגשה של "המקום אשר יבחר ה' אלקיך"?!

בנוסף יש להבין מהיכן באמת נובע כוחם הגדול של הסנהדרין הגדולה? האם זה רק משום שמבחינה מספרית היו בה שבעים דיינים ולא רק עשרים ושלושה? או שהיתה להם מעלה רוחנית שונה לגמרי?

41. דברים טז, יח.

42. דברים יז, ח.

מה פשר סדר היניקה הכפולה של סנהדרין קטנה?

ענין נוסף שיש לבחון בקשר שבין סנהדרין הקטנה לסנהדרין הגדולה, הוא מה שמצינו בגמרא⁴³:

ארבעים שנה עד שלא חרב הבית - גלתה סנהדרין וישבה לה בחנות.
מאי טעמא? כיון דחזו דנפיש להו רוצחין ולא יכלי למידן, אמרו: מוטב
נגלי ממקום למקום כי היכי דלא ליחייבו, דכתיב: 'ועשית על פי הדבר
אשר יגידו לך מן המקום ההוא', מלמד שהמקום גורם.

ומבאר רש"י:

דאין דנין דיני נפשות אפילו בסנהדרין קטנה שבכל עיר - אלא בזמן
שהיתה סנהדרין גדולה בישיבתה ובמקום המיוחד לה והוא לשכת הגזית.

כלומר - הכח של הסנהדרין הקטנה לדון בדיני נפשות, קיים רק בשעה שהסנהדרין
הגדולה נמצאת במקומה בבית המקדש, אך כשהסנהדרין הגדולה גולה מקומה ויוצאת
מבית המקדש - באותה שעה גם הסנהדרין הקטנה מאבדת מכח הדין שלה.

אנו רואים כאן באופן ברור שישנו תהליך של יניקה כפולה: הסנהדרין הקטנה יונקים
את כוחם מהסנהדרין הגדולה, והסנהדרין הגדולה יונקים את כוחם מ"המקום אשר
יבחר ה'".

ולכן כשהסנהדרין הגדולה יוצאים ממקומם ומבטלים את שלימות היניקה שלהם,
ממילא נחלש גם כוחם של הבאים אחריהם בשלשלת היניקה.

ועדיין נדרשת הרחבה להבין מה פשר סדר היניקה הזה, ומה תכליתה ומטרתה?

פרד"ס - ארבעה דרגות בתפיסת מעמקי התורה

בכדי לבאר את הצורך ביניקה ממקור עליון, נקדים להתבונן בדרכי ההשגה של דברי
התורה -

ידוע שדרכי לימוד התורה מתחלקים לארבעה דרגות - פרד"ס: פשט, רמז, דרש, סוד⁴⁴.

43. עבודה זרה ח ע"ב.

44. ראה בזה הקדוש ("א כו ע"ב) "ארבעה נכנסו לפרדס, חד עאל לפישון דאיהו פי שונה הלכות, תניינא
עאל בגיחון... ודא איהו רמז... תליתאה עאל בחדקל חד קל ודא לישנא חדידא קלא לדרשא. רביעאה עאל
בפרת דאיהו מוחא".

רבינו הגר"א מוילנא זצ"ל בפירושו למשלי מבאר את ארבעת הדרגות הללו⁴⁵ –

"חֲכָמוֹת בַּחוּץ תִּרְגָּה, בְּרַחְבוֹת תֵּתֵן קוֹלָה: בְּרֹאשׁ הַמֵּיֹת תִּקְרָא בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים, בְּעִיר אֲמָרְיָה תֹאמַר".

העולם נחלק לשנים שהן ארבע, והן העיירות וה'אדמה'.

ובכל אחד הוא שנים: בעיירות הוא העיר עצמו ושער העיר ששם יושבים השופטים והזקנים.

וה'אדמה שלפני העיירות גם כן נחלקת לשתיים: רחוב שלפני העיר ששם מוכרין צרכי העיר, ו'חוצות' שרחוק מן העיר.

והתורה גם כן נחלקת לשנים שהן ארבע, והוא 'פשט' ו'סוד', ובכל אחד שנים.

ב'סוד': הוא סודות עצמן, ורמזו הוא פתח השער להסודות.

ב'פשט': הוא דרוש ופשט.

וזהו פירוש הפסוק: לאותן העומדים בחוץ עדיין התורה אינה מראה להם רק ה'פשט', וברחובות שהוא ה'דרש' שמרחיב ההלכה שם תתן קולה. בפתחי שערים הוא 'רמז' שהוא פתח ושער לסוד. ואחר כך בעיר שהוא בפנימיות התורה אז תאמר להם כל אמריה וסודותיה.

נבאר ונטעים את הדברים באופן שיתיישבו על ליבנו:

לכל חפץ בעולם יש ארבעה דרגות:

ראשית, המראה החזותי החיצוני שלו כפי שנראה ב'חוץ'.

בנוסף לזה, יש את השווי הכלכלי שלו ב'רחוב' שהוא השוק.

למעלה מזה, יש את השווי המיוחד שנעשה לו מחמת השייכות שלו לאדם מסוים, וזה בחינת 'שעריך' כי שם יושבים הבית דין שקובעים את גדרי השייכות של החפצים אל האדם⁴⁶.

ובמקום אחר (ח"ג רב ע"א): "מלין דאורייתא אית בהו פשטא דקרא, דרשא, רמז דקא רמזי חכמתא, גימטריאות, רזין טמירין, רזין סתימין וכו'". ובתיקוני זוהר חדש (קז ע"ב): "ודא רזא דפרדס... דאיהו פ' פשט, ר' ראייה דפסוק, ד' דרשה... רביעאה דאיהו ס' סוד".

45. משלי א, כ-כא. העתקנו לשונו בדילוגים.

46. הממון של האדם נועד לשמש אותו בעבודת ה', ולכן נדרש כח של בית דין להכריע למי שייך אותו ממון – מפני שיש לכך השלכות על עבודת ה' הרוחנית.

זהו גם פשר הדבר שלעתיד לבא יכריע אליהו הנביא בכל הספיקות הממוניות עליהם נאמר 'יהא מונח עד שיבא אליהו', מפני שעל מנת להגדיר לכל אדם מה הכלים שלו לעבודת ה' נצרכת השגה רוחנית עליונה בשורש נשמתו ותפקידו של אותו אדם.

והדרגה הגבוהה ביותר - היא השווי של החפץ 'בעיר' אצל האדם עצמו. איזה רגש וקשר פנימי הוא מעורר בו, ומהי החוויה שהוא חש בעקבות הבעלות עליו.

וכנגד זה הם ארבעת הדרגות בלימוד והשגת התורה:

פשט - הוא התפיסה החיצונית ביותר של הדברים, מה שכתוב בגלוי, בלי להבין מדוע זה נכון ומדויק, מה כלול בה, ומה ההקשר של הדברים לתמונה הכללית.

דרש - היא התפיסה הרחבה של הדברים כחלק מתמונה כללית. על פי הדרש ניתן להבין את המיקום המדויק של הדברים, ומה כלול בה, ומה זה בא למעט. אך כל זה עדיין בלי להבין את המהות והסיבה הפנימית.

רמז - הוא הבנת התוכן והכוונה הפנימית של הדברים, מה המטרה שעומדת מאחוריהם ולהיכן הם מבקשים להוביל. וזהו 'השער אל הסוד'.

סוד - הוא הכוונה הפנימית ביותר של הדברים. כלומר, העולם הפנימי שיש למי שאמרם, כאן יש תחושות עמוקות והבנות שאי אפשר לכתובם או לאומרם, מפני שהוא ענין פנימי ביותר, ועל כן הוא נקרא 'סוד'.

נמצא שכל ארבעת הדרגות פרד"ס עוסקים באותו דבר עצמו, אלא שהם דרגה למעלה מדרגה, החל מהתפיסה החיצונית של הדבר, דרך הבנת המקום המדויק שלו, הכוונה והמטרה, ועד לכניסה לעולם הרגש והחוייה הפנימי ביותר שהכותב הכניס בדברים.

השגת עומק התורה רק באמצעות יניקה מהמקור העליון

מאחר שיש דרגות עומק לפנים מעומק בהבנת והשגת דברי התורה, עד לדרגה הגבוהה ביותר של השגת ה'סוד' שהיא כביכול העולם הפנימי של 'נותן התורה'.

עלינו לדעת שבכדי להשיג את עומק דברי התורה לאשורם, בכל הרבדים הקיימים - נדרש חיבור גמור עם 'נותן התורה', שעל ידו יהיה אפשר להשיג את העולם הפנימי הקיים אצלו בדברים אלו. ורק כך יהיה ניתן להשיג את דברי התורה לאמיתתה של תורה.

כיצד זוכים לחיבור אדיר זה עם נותן התורה?

על ידי 'יניקה' ממקום של התבטלות מוחלטת להקב"ה.

ונרחיב ונבאר:

האדם ביסודו הוא יונק, הוא מקבל אנרגיה מבחוץ, הן מבחינה פיזית על ידי אכילה ושתייה, והן מבחינה רגשית על ידי חיבורו לחברה, כמו כן הוא מקבל כוחות לפעול מהאמונה שלו - אידאולוגיה.

בפרשה הקודמת – פרשת ראה, לימדה אותנו על אפשרויות היניקה של האדם לטוב או למוטב – ברכה או קללה.

מחד היא מלמדת אותנו להיזהר מיניקה זרה ופסולה רוחנית חברתית ופיסית – לא לעבוד עבודה זרה כמו הגויים, להכרית כל מקום שעבדו בו את עבודתם, ולא לשמוע למסית או לנביא שקר. כמו להימנע מכלל המאכלות אסורות.

ומאידך התורה מלמדת אותנו באותה פרשה כיצד להתחבר להקב"ה, "אחרי ה' אלהיכם תלכו, ואתו תיראו, ואת מצותיו תשמרו, ובקלו תשמעו, ואתו תעבדו, ובו תדבקו"⁴⁷, באמצעות הדביקות בה' אנו זוכים לינוק ממנו את אורו הגדול.

אופן העבודה המעשית והיניקה החיובית הוא על ידי עבודת ה' במקדש, הן בעבודת הקרבנות, והן בעבודת המועדים. אלא שבפירושים אלו נקרא ה'מקדש' בשם "המקום אשר יבחר ה'" – דבר שזועק דרשני.

בפרשתנו, התורה ממשיכה ללמד אותנו את אופני היניקה החיובית באופן מעשי, וזה על ידי הסנהדרין, הקטנה "בשעריך" שבכל עיר, והגדולה אשר נמצאת בלשכת הגזית אשר במקדש, וגם כאן מוזכר המקדש בשם "מקום אשר יבחר ה'".

מה פשר הדבר?

היניקה המושלמת היא רק כשהאדם מתבטל ולא תופס מקום עצמי

לבאר הענין נקדים משל:

אדם צמא, היודע היכן נמצא מקור המים, ורק חסר הוא מעשה לגשת אליו, הרי הצמא שלו הוא בחירי, ובפעולה קלה הוא מרווה את צמאונו.

לעומת זאת, אדם התלוי בחסדו של האחר אשר בידו קנקן המים, הצמא שלו הרבה יותר חזק, ותשוקתו למים ולחסדו של הזולת גוברים מאד.

המקדש הוא מקום היניקה הרוחני של האדם, ועלינו לחוש אין זה מקום שיש בו השפעה רוחנית בעצם, כמו באר מים אשר רווית צמאוננו תלויה בפעולה שאנו פועלים בו, אלא הוא מקום שבו הקב"ה מגיע אליו, ורק הוא מנהל את האירוע מתחילה ועד הסוף, אנחנו לא בוחרים מהיכן לינוק, הוא אשר בחר היכן להעניק ולהשפיע עלינו רוב טובה, וכך אנו תלויים בחסדו באופן מוחלט.

כדי להתחבר ל'סוד' של התורה, ולכוון לאמיתה של תורה ככוונת נותנה, עלינו להידבק בו בתלות מוחלטת.

47. דברים יג, ה.

ועל כן אנו מבקשים בכל יום בתפילת 'אהבה רבה': "בעבור אבותינו שבטחו בך - ותלמדם חוקי חיים", כי הביטחון בה' הוא הכלי שדרכו נוכל לספוג לתוכנו את אורו הגדול וללמוד 'חוקי חיים'.

וכך כותב רבינו בחיי בפרשת בשלח, שהטעם לכך שקודם מתן תורה עברו ישראל ניסיונות רבים הוא בכדי לחזקם ולצורפם במעלת מידת הבטחון שלהם בה', ורק בזכות קבלו את התורה.

"המקום אשר יבחר ה'" - הוא השם המסמל את ה'מקדש' מבחינת המשפיע בלבד, והמושפע נמצא במצב של יניקה מתוך צימאון ותשוקה מוחלטת במשפיע - רק כך ניתן לקבל את מירב ההשפעה באיכות ובכמות.

לאור זאת יתבאר מהלך היניקה של הסנהדרין, הסנהדרין הקטנה שבכל עיר יונקים את כח התורה שלהם מהסנהדרין הגדולה, כשהם עצמם יונקים מה' בעצמו רק כאשר הם נמצאים ב"מקום אשר יבחר ה'". ולכן הם תלויים במיקומם הנכון, ואילו הסנהדרין הגדולה יוצאים ממקומם ואינם יונקים בשלימות מה' "במקום אשר יבחר", גם לסנהדרין הקטנה אין ממי לינוק שפע הארה.

יניקה מושלמת מחברת לעצם הדבר - יותר משבעים פנים לתורה

והנה, הסנהדרין הגדולה מונה שבעים ואחד דיינים, והם כנגד שבעים פנים לתורה. כלומר, להבנה המושלמת של דברי התורה ישנם 'שבעים פנים'. ולכן הסנהדרין הגדולה צריכה להיות מושלמת בכל הפנים של התורה, וזה מיוצג על ידי שבעים הזקנים שבה. אולם יש דרגה עליונה יותר, והיא תפיסת עצם הדבר בחיבור גמור - שהיא תפיסה עליונה למעלה מה'שבעים פנים'.

משל למה הדבר דומה:

שבעים ציירים או צלמים נמצאים סביב לדמות כלשהי, הרי כל אחד רואה את אותה דמות ממקומו שהוא עומד בה, ומצייר או מצלם אותה מנקודת מבטו האישי.

הרי יש לנו תוצאה של שבעים תמונות שונות, אך ברור הדבר שאין כאן דמויות שונות, אלא זו אותה דמות כפי שנראית מזוויות שונות, מאחר ואי אפשר להשיגה בתמונה אחת הכוללת את כל הזוויות יחד, אלא רק בשבעים זוויות שונות.

אולם, ה'דמות' עצמה אינה חשה מחולקת לשבעים פנים, אלא היא חווה את עצמה כ'ישות' אחת לחלוטין.

כך גם לגבי השגת התורה, כבני אדם אנו מוגבלים להכיל בשכלנו את כל גווני התורה, אולם מצד נותן התורה היא 'אחת' ולא מחולקת לעניינים שונים ונפרדים.

ואילו נתחבר ל'נותן התורה' בעצמו הרי נספוג את שלמותה ממקורה.

ועל כך מבקשת כנסת ישראל בתחילת שיר השירים⁴⁸:

יִשְׁקֵנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ – כִּי טוֹבִים דְּדִיךְ מִיָּין.

מבאר שם הגר"א: 'נשיקות פיהו' אלו הם שתי הדברות שנאמרו לישראל מפי הקב"ה בעצמו ולא דרך שליח. בשתי הדברות הללו היתה 'השקה' גמורה בין הקב"ה לישראל – כמו 'השקה' במקוה שמאחדת שתי בריכות מים להיחשב כאחד ממש. כך לכלל ישראל היתה בשתי הדברות האלו תפיסה מושלמת וחיבור גמור⁴⁹.

וה'נשיקה' הזו היא חיבור לתורה למעלה ממדרגת ה'שבעים פנים לתורה', שאמנם הם מקיפים את כל סגנונות התפיסה שיש, אבל הם עדיין תפיסות יחסית חיצוניות ולא חיבור גמור לעצם הדבר.

ועל כך אמרה כנסת ישראל לקב"ה: "כִּי טוֹבִים דְּדִיךְ – מִיָּין". כלומר קירבת ה' ברמה של נשיקה, הנקרא 'דְּדִיךְ', עדיפה מ'יָין' בגימטריה שבעים. כי התפיסה האחת של הדבר עצמו עדיפה מכל השבעים תפיסות החיצוניות.

לאור זה תתבהר הסוגיא – ה'סנהדרין הקטנה' יונקים מה'סנהדרין הגדולה' שיש להם מעלה של השגת כל ה'שבעים פנים לתורה', ואילו ה'סנהדרין הגדולה' בעצמם יונקים מ'המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו' שזה חיבור ל'נותן התורה' בעצמו ומכח זה תפיסת עצם הדברים לאמיתם בנקודת ה'סוד' הפנימי.

עבודת חודש אלול – להגביר את התשוקה ליניקה מה'

זו עבודתנו בחודש אלול – להשתוקק לדרגה הגבוהה ביותר: לינוק באופן ישיר מהקב"ה, ובכך להדבק ולהתחבר למקור העליון ביותר – 'אחת' שאלתי.

בקדמונים מובא רמז על חודש אלול 'אני לדודי ודודי לי' ראשי תיבות אלו"ל. ההשתוקקות לחיבור וליניקה הגמורה, זו העבודה של החודש הזה, והיא ההכנה הטובה ביותר לימים הנוראים.

48. שיר השירים א, ב.

49. וכותב שם הגר"א שכל המצוות עשה כלולות בדיבר "אנכי" וכל המצוות לא תעשה כלולות בדיבר "לא יהיה לך".

בספר יצירה⁵⁰ מבואר שהמזל של חודש אלול הוא מזל 'בתולה'. בחודש זה אנו כבתולה המתכוננת לנישואין עם בעלה, הקב"ה - שיהיו בחודש תשרי.

על בתולה מצינו שני פסוקים בהם היא מוזכרת יחד עם 'מחול'⁵¹:

עוֹד אֶבְנֶה וְנִבְנִית בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, עוֹד תַּעֲדִי תַּפְיָךְ וְיֵצְאֵת בְּמַחֹל מְשַׁחֲקִים:
אִז תִּשְׁמַח בְּתוּלָה בְּמַחֹל וּבַחֲרִים וְזִקְנִים יַחְדּוֹ, וְהִפְכָּתִי אֲבָלָם לְשִׁשׁוֹן
וְנַחֲמָתִים וְשִׁמְחָתִים מִיּוֹנָם:

ויש להבין, מה עניינו של ה'מחול' המוזכר דוקא ביחס ל'בתולה'?

מבאר המהר"ל⁵²:

הריקוד הוא כאשר השמחה נמצאת בפועל לגמרי. ולפיכך זה שייך דוקא לבתולות. מפני כי הנשים, ובפרט הבתולות, אינן בעלות מחשבה, כמו כל איש אשר הוא בעל מחשבה יותר. וכל מחשבה מעכב את השמחה שלא תצא לפעל לגמרי, כי המחשבה מתנגד אליו השמחה.

ולפיכך באנשים השמחה הוא בלב, מפני שיש להם מתנגד מעכב השמחה לצאת לפעל. אבל הבתולה אין מעכב אליה, כי אינה בעלת מחשבה, ונמצא אצלה השמחה בפעל.

אצל הבתולה ישנה השתוקקות גמורה אל מי שישפיע אליה, מבלי מחשבות ו'חשבונות רבים' המעכבים אותה מלהוציא את שמחת הלב לפועל. ולכן מרוב תשוקתה לינוק ממנו היא פורצת בריקוד ומחול בקלילות.

בחודש אלול אנו צריכים לעורר בעצמינו את הרצון וההשתוקקות להתחבר בחיבור גמור אל ה', להיכנס תחת כנפיו ולדבוק בו לגמרי, תוך ביטול החשבונות הרבים וסילוק הדעת המעכבת.

עלינו לזרוק את עצמינו לתוך הלימוד או התפילה בלי חשבונות. להתנתק בזמנים האלו מכל הוויות העולם, כביכול אנו חסרי דעת, ולגשת כך אל הקב"ה כאותה בתולה 'חסרת דעת' המתבטלת לחלוטין למשפיע עליה.

ככל שנגביר את הרצון והתשוקה שלנו לקשר עם הקב"ה, וככל שנזכה לבטל את עצמינו יותר אל הקב"ה, כך אנו נעשים מוכנים יותר ליום ההמלכה בראש השנה, ולכל עבודת חודש תשרי הנעשית "לפני ה'" - כפי שהתורה מתארת את מקום עבודת

50. פרק ה'.

51. ירמיה לא, ג, יב.

52. באר הגולה, באר רביעי פרק יג.

המועדים. אזי נזכה לכך שהכלים שלנו יהיו פנויים ומוכשרים יותר לקבל שפע אלוקי, מתוך זיווג מושלם עם הקב"ה, בבחינת "חבוקה ודבוקה כך".

את התפקיד הזה אנו יכולים לחזק בכל יום בחודש אלול בעת שאומרים⁵³:

אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנעם
ה' ולבקר בהיכלו.

הַלִּימוֹד מ'וִיצָאָה וְהִיתָה' לְעִבּוּדֵתָנוּ בַּחוּדֵשׁ אֱלֹל'

שילוב עבודת הזמן עם הארת הפרשה

במהלך השנה אנו צועדים בתוך שני מסלולים נפרדים המשפיעים זה על זה. מסלול אחד, הוא מעגל הזמנים שכולל את המועדים השונים שעל פיהם נקבעת המסגרת של עבודת ה' שעלינו לעשות. והמסלול השני, הוא הקריאה בפרשיות התורה שמהם אנו יונקים את השפע הרוחני שמעניק לנו כלים לבצע את עבודת ה' המוטלת עלינו.

בסדר הזמנים, אנו נמצאים כעת בחודש 'אלול', ועבודתנו היא ליצור קירבה וחיבור בינינו לקב"ה - "אֲנִי לְדוּדִי וְדוּדִי לִי".

ובסדר הפרשיות, אנו קוראים בשבוע זה בפרשת 'כי תצא', ועלינו לינוק מתוך הפרשה את הדרך לצורת העבודה הראויה שעלינו לבצע בכדי לממש את תפקידנו באופן הנכון.

מדוע ה'יצא'ה' קודמת ל'הויה'?

אחד הנושאים הנלמדים בפרשת כי תצא, הוא פרשת 'מחזיר גרושתו' - מי שגירש את אשתו והלכה והיתה לאיש אחר - אין הבעל הראשון יכול להחזירה אליו שוב.

מפרשה זו נלמדו כלל הלכות קידושין וגירושין: כיצד הם נעשים, ובאיזה קניינים ופעולות יוצרים או מפרקים את הקשר האישותי.

מרכיב מרכזי בפרשה זו הינו הפסוק הבא⁵⁴:

"וִיצָאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה וְהִיתָה לְאִישׁ אֲחֵר."

מהיקש הלשון "וִיצָאָה - וְהִיתָה" למדו חז"ל שיש השוואה בין הלכות הגירושין להלכות הקידושין⁵⁵:

אמר קרא: "וִיצָאָה וְהִיתָה", מקיש הויה ליציאה, מה יציאה בשטר, אף הויה נמי בשטר.

המשמעות של 'היקש' היא לא רק ענין של רמז ומקור להלכה, אלא הוא מלמד על כך שישנו באמת קשר מהותי בין שני הדברים שהוקשו זה לזה.

54. דברים כד, ב.

55. קידושין ה ע"א.

וכאן הדבר מובן היטב, שכן אותו קשר שנוצר על ידי ה'קידושין' – הוא בדוקא צריך לפרק על ידי ה'גירושין', ומובנת היטב ההשוואה בצורות הפעולה של שניהם.

אך יש לברר: מדוע התורה מקדימה את הגירושין לפני הקידושין, את ה"יציאה" לפני ה"הויה"? ! הרי זה הפוך מהסדר שבו הדברים מתרחשים !

אמנם בפרשה כאן מדובר על מי שגירש את אשתו ונישאה לאיש אחר, ובפסוק האמור מדובר על גירושין מהבעל הראשון ונישואין לבעל השני, וזהו באמת מקרה שבו ה"יציאה" קודמת ל"הויה".

אך עדיין צריך להבין: מה טעם התורה נתנה את המקור שממנו נלמד על אופני היצירה של הנישואין בפסוק שבו מוקדמת הדיבור על ה"יציאה" ל"הויה"? משמעות הדברים לכאורה, שאכן כל קשר של קידושין בנוי ומבוסס על התהליך של 'יציאה והיתה', 'יציאה' הקודמת ל'הויה'. והדבר טעון ביאור.

מדוע קשר הנישואין מכונה "הויה" בדומה לשם ה'?

עוד יש להתבונן:

מדוע בכלל הקידושין נקראים "הויה"? הלא בדרך כלל אנו רגילים להשתמש במילה הזו ככינוי להקב"ה. כיצד זה נעשה ביטוי להתהוות הנישואין? !

ידוע שישנם י"ב צירופים שונים לשם הוי"ה, ובכל חודש מאיר צירוף אחד מתוכם⁵⁶. ויש להתבונן: מדוע כשאנו רוצים לומר בפה את שם השם, אנו נוקטים דוקא את הצירוף 'הוי"ה'?

מבאר רבי צדוק הכהן מלובלין⁵⁷:

כבר עמד על זה בספר 'בני יששכר', מפני מה כשאנו רוצין להזכיר השם אנו קוראין אותו בשם הוי"ה ולא בצירוף אחר מהשנים עשר צירופין.

אבל באמת הטעם פשוט: כי כל הצירופין אין להם שום פירוש אחר חוץ מהשם, לכן אין נהגה כמו השם כסדר. אבל צירוף זה יש לו גם פירוש אחר – כמו שמצינו "מקיש הויה ליציאה", ומשום הכי מותר לומר הצירוף הזה.

56. פרי עץ חיים שער ר"ח פ"ג. בחלק מהסידורים מודפסים צירופים אלו לפני תפילת מוסף של ר"ח.

57. פרי צדיק לר"ח מנחם אב.

כלומר, כל הצירופים האחרים של השם, אין להם משמעות אחרת מלבד שם השם, ולכן אסור לאומרם בפה⁵⁸. אך הצירוף "הויה" יש לו גם משמעות אחרת – יצירת קשר של נישואין, וכפי שהבאנו קודם מדברי חז"ל, ולכן אין מניעה מלהזכיר את השם הזה בפה.

והשאלה רק מתעצמת: מדוע באמת מכנים את הקידושין בכינוי 'הויה' הדומה לשמו של הקב"ה?

הקבלות בין קשר הנישואין לשם הויה

את הקשר בין י"ב צירופי שם הויה לקשר הנישואין, מצינו בענין נוסף שעמד עליו השל"ה הקדוש בפרשתנו:

הנה לשם יהוה י"ב צירופין – על כן נקי יהיה לביתו שנה אחת, סתם שנה י"ב חודש נגד י"ב צירופין.
ונוהגין לכתוב הגט בי"ב שיטין – 'מקיש יציאה להויה' שהיא י"ב, כמו שכתבתי.

כלומר, הנישואין מקבילים לשם הויה, ולכן כפי שהשלימות של שם הויה מתקיימת בי"ב סוגי צירופים, כך גם קשר הנישואין נצרך לי"ב חודשים בהם נקי יהיה לביתו, ובזה יווצר י"ב הצירופים בין הבעל לאשה.

וכפי שהחיבור של הנישואין נוצר בי"ב חודשים, כך הפירוק של הקשר הזה צריך לכלול י"ב שורות בגט, כדי לפרק כל חלק מהקשר שנעשה בי"ב מיני צירופים וחיבורים⁵⁹.

את השייכות של שם הויה לנישואין מצינו גם בדברי בעל הטורים⁶⁰:

"נקי יהיה לביתו שנה אחת, ושמח את אשתו אשר לקח".
"נקי יהיה לביתו שנה" – סופי תיבות שם של ד' אותיות.

דמיון נוסף מצינו בקדמונים בכוונה הפנימית במעשה הקידושין, שהחתן מניח טבעת על אצבע הכלה⁶¹:

58. כמאמרם ז"ל (פסחים דף נ ע"א): כתיב, "זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דָּר". אמר הקדוש ברוך הוא: לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו"ד ה"א ונקרא אני באל"ף דל"ת.

59. המספר י"ב הוא תפיסת הדבר בשלימות מכל הזוויות שלו, וכפי שביארנו במקום אחר את ענין י"ב אלכסונים המוזכר בספר יצירה. וכן מצינו מספר זה בי"ב השבטים ועוד.

60. דברים כד, ה.

61. בן איש חי שופטים ש"א אות ט'. ושורש הדבר בתיקוני זוהר כה ע"ב, וציין לזה הרמ"א (אבהע"ז כו, א): "וכן נוהגין לקדש בטבעת, ויש להם טעם בתיקוני זוהר".

הטבעת עצמה כנגד י', ויד החתן שתופשה בחמש אצבעותיו כנגד ה' ראשונה, ואצבע הכלה כנגד ו', והיד שלה שפושטת לקבל הקידושין כנגד ה' אחרונה.

חיבור הדברים משתקף בבירור, אך עדיין חסרה ההבנה הרעיונית בשייכות של שם הוי"ה לקשר הנישואין.

הנישואין יוצרים צורת אדם חדשה

בכדי לבאר זאת, נקדים להבין את מהות קשר הנישואין:

כל אדם בא לעולם כנפרד ועצמאי - זכר לבד ונקבה לבד. ובשלב הנישואין הוא מתחבר עם אשה ונעשה משניהם יחד יצירה של 'אדם חדש' - אדם המורכב מזכר ונקבה. כך מפורש בפסוק⁶²:

"זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאם וַיִּבְרָךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמֵם אָדָם בְּיוֹם הַבְּרָאָה."

וכך אמרו חז"ל⁶³:

כל אדם שאין לו אשה אינו אדם, שנאמר: "זכר ונקבה בראם... ויקרא את שמם אדם".

נמצא שלכל אדם יש שני זמנים שבהם הוא נוצר: האחד הוא בהיותו אדם לעצמו, והשני הוא בעת שהוא נושא אשה.

כנגד שני היצירות הללו, אנו מברכים ב'שבע ברכות' שני פעמים בנוסח "יוצֵר הָאָדָם". האחד כנגד יצירת האדם לעצמו בראשית חייו, והשני כגד יצירת האדם הנשוי שזו יצירה חדשה המורכבת מזכר ונקיבה יחד.

היצירה החדשה שנוצרת בעת הנישואין ניכרת יותר אצל האשה. לה אין שום מהות לפני שהיא נישאת לאיש. וכמאמר חז"ל⁶⁴:

אשה גולם היא, ואינה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי.

לפני הנישואין האשה חסרה את עצם מהותה, ורק באמצעות הנישואין היא מקבלת את הוייתה בעולם, וכאילו נבראה רק עתה.

והיצירה המשותפת של הזכר והנקבה יחד, מתקיימת רק כאשר ישנו חיבור גמור בין הבעל לאשה, חיבור שכולל את כל הי"ב צירופים.

62. בראשית ה, ב.

63. יבמות סג ע"א.

64. סנהדרין כב ע"ב.

הדמיון והשייכות בין שם הוי"ה לקשר הנישואין

ומעתה אנו יכולים לבאר את הדמיון הפנימי בין קשר הנישואין לשם הוי"ה - האותיות של שם הוי"ה רומזות על תהליך החיבור שישנו בין הקב"ה לנבראים, ועל הדרך שבה ההארה האלוקית משתלשלת ויורדת מלמעלה עד למטה.

שתי האותיות הראשונות י"ה רומזות לשורש העליון - חכמה ובינה, כלומר, שורש השפע וההתפרטות שלו. ושתי האותיות האחרונות ו"ה רומזות לירידת השפע עד לתחתונים - ו' החיבור, ואות ה' כנגד המקבלים⁶⁵.

והמשמעות של י"ב צירופי שם הוי"ה - היא י"ב דרכים של חיבור וצירוף שלנו עם הקב"ה מזוויות שונות.

בכל מצוה שאנו עושים, אנו מאחדים שמים וארץ. דבר ה' והציווי שנתן, מתקיימים על ידינו בעולם המעשה בבחינת "כִּי הוּא אֶמֶר - וַיְהִי, הוּא צָוָה - וַיַּעֲמֵד"⁶⁶. ובזאת אנו מצרפים את חלקי שם הוי"ה לאחד, וכלשון ה' יחוד 'לייחד שם י"ה בו"ה'.

וכמו ששם הוי"ה מורה על חיבור של משפיע ומושפע - קוב"ה וישראל, כך גם קשר הנישואין יוצר חיבור ואיחוד של משפיע ומושפע, ועל ידו נעשית יצירה של הויה חדשה בעולם. וגם בחיבור הזה יש י"ב מיני צירופים.

וכמו ששם הוי"ה מורה על מציאות תהליכית של 'היה הוה ויהיה', שנרקם כל העת עד לגילוי השלם שיהיה בתיקון הבריאה, כך גם מערכת הזוגיות הינה דבר שנרקם והולך כל הזמן, כאשר יש גילוי תמידי המתקדם ומתגלה בתולדותיהם.

על כן יעזב... ודבק.

לאחר שהקדמנו לבאר את מהות ה'הויה' החדשה שנוצרת בין הזכר והנקיבה בנישואים, כעת אנו יכולים להבין מדוע ההכנה וההקדמה לכך מוכרחת להיות ב'יציאה'.

יצירת קשר איכותי ומושלם, מתחילה בניתוק כל הקשרים האחרים!

כדי ליצור 'הויה' מושלמת בין הזכר לנקיבה, מוכרחים להקדים לכך יציאה מכל קשר אחר.

65. ענין מבואר בהרחבה בהמשך הגיליון במאמר על 'שיר השירים'.

66. תהילים לג, ט.

ואף מציאות האדם כ'נפרד', כפי שהוא נוצר מראשית חייו, אף היא חייבת להתבטל טרם נישואיו, ועל כך למדתנו התורה⁶⁷:

"עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד".

ההכנה לנישואין עוברת דרך הנתק וה'יציאה' מהויה קודמת, על מנת להיכנס נכון ל'הויה' החדשה.

לך לך מארצך... אל הארץ

כשם שיצירת הקשר בין הבעל לאשתו בנויה על דרך הנתק מהמצב הקודם בכדי להיכנס לקשר החדש שנוקם, כך היא גם אופן יצירת הקשר בינינו לקב"ה: כדי להתחבר להארץ פני ה', מוכרחים להקדים לכך יציאה וניתוק מהויות העולם שמרחיקים אותנו ממנו.

כשהקב"ה ביקש לכרות ברית עם אברהם אבינו, הציווי הראשון שהוא אמר לו⁶⁸:

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאֶרֶץ וּמִמּוֹלֶדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֵרְאָךְ".

כדי להיכנס אל הארץ הקדושה - צריך קודם ללכת לצאת ולהתנתק לחלוטין מכל היכלות הטומאה.

ובמקור נוסף בדברי חז"ל מצינו שזו הדרך להדבק בה' בשעת התפילה⁶⁹:

לעולם יכנס אדם שני פתחים בבית הכנסת. - שני פתחים סלקא דעתך? אלא אימא שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל.

ומבאר השפת אמת⁷⁰:

כתב מו"ז ז"ל בשם הרב הקדוש מפרשיסחא: מה שאמרו חז"ל 'לעולם יכנס אדם שתי פתחים ויתפלל', שפתח אחד לצאת מעולם הזה, ופתח השני לכנס בעולם העליון.

כדי להיכנס לאטמוספירה הרוחנית של הקב"ה בשעת התפילה, מוכרחים להקדים את היציאה מהשקפת הטבע של העולם הזה.

67. בראשית ב, כד.

68. בראשית יב, א.

69. ברכות ח ע"א.

70. וירא תרס"ה.

הצורך בביטול העצמי כדי להתחבר אל הקב"ה

ובאמת, כדי להתחבר לגמרי אל ה' לא מספיק שיוצאים מקשרים חיצוניים לעולם הזה, אלא האדם צריך לצאת אפילו מעצמו!

ב'מזמור לתודה' כתוב⁷¹:

"דעו כי ה' הוא אֱלֹהִים הוּא עָשָׂנוּ וְלוֹ אֲנַחְנוּ עֲמוֹ וְצֶאֱן מִדְּעִיתוֹ."

הכתיב הוא 'ולא אנחנו' והקרי הוא 'ולו אנחנו'.

מבאר השפת אמת⁷²:

הם שתי בחינות, כי הקדוש ברוך הוא עושה הכל ובוודאי אין שום מציאות להיות חשוב לפניו - "ולא אנחנו".

אבל כפי רוב הביטול זוכין לבחינת "ולו אנחנו".

כלומר, רק על ידי שמבטלים את ה'דעת בעלי בתים' העצמית ומרגישים 'ולא אנחנו', יכולים לינוק בשלימות את אור ה' ולהדבק בו ולהגיע למדרגת "ולו אנחנו".

אחד מגדולי האדמו"רים זי"ע⁷³ ביאר בדרך רמז את נוסח התפילה: וְנַפְשִׁי כְּעֶפֶר לְפָנֶיךָ תְּהִיָּה - "כל" (בגימטריה חמישים) כנגד חמישים שערי בינה; "תהיה" כנגד חיבור לקב"ה בבחינת נישואין (שנקראים 'הויה' כאמור לעיל).

כיצד אדם זוכה להגיע להשגה ולדרגה הנעלית הזו של "לכ"ל תהי"ה" ?

על ידי ביטול העצמיות שלו - "ונפשי כעפר לכל תהיה" !

הרמז הפנימי בכינוי 'דודי'

כעת בחודש אלול, אנו מבקשים להתקרב אל הקב"ה ולהדבק בו באמת. ומהאמור בפרשת השבוע למדנו כיצד הדרך לעשות זאת - להקדים 'יציאה' ל'הויה'. לצאת מהקשר לעולם ומהמקום העצמי שלנו, ולהכין כלים ריקים ופנויים שאור ה' יכנס בהם בשלימותו.

בקדמונים⁷⁴ מובא רמז על חודש אלול: "אֲנִי לְדוּדִי וְדוּדִי לִי" - ראשי תיבות 'אלול'.

71. תהילים ק, ג.

72. לשבת הגדול תרנ"ג.

73. בעל ה'אמרי מנחם' מאלכסנדר.

74. אבודרהם סדר תפילת ראש השנה, ועוד.

הביטוי 'דודי' נכתב בדיוק כמו שם הוי"ה, אך יש בזה שני הבדלים:

האחד - שיש בו אות ד' במקום אות ה'.

השני - שהוא כתוב מהסוף להתחלה.

נראה שיש בכך רמז לעבודתנו בחודש זה, וכפי שנבאר:

כשרוצים לכתוב את שם השם בקיצור, יש שני מנהגים: יש שכותבים את האות ד' ויש שכותבים את האות ה'. מדוע נבחרו דוקא האותיות האלו?

את השורש להנהגה הזו מצינו בזוהר הקדוש⁷⁵:

באות ה' האחרונה של שם הוי"ה, שהיא כנגד הנבראים, יש שתי אפשרויות כתיבה, או אות ד' או אות ה'.

כאשר הנבראים במצב הדומה לכתולה לפני נישואיה, הכתיב הוא אות ד'. וכאשר הנבראים במצב הדומה לאשה נשואה, הכתיב הוא אות ה'.

נבאר את דברי הזוהר הקדוש:

המשמעות של האות ד' היא מלשון 'דלות'. יש בה אורך ורוחב, אבל הוא ריק בלי מילוי.

לעומת זאת, המשמעות של האות ה' היא - אותה אות ד' ריקנית ודלה, אלא שיש בה מילוי - הרגל שהתווספה וניצבת בצד שמאל למטה.

ואלו הם שתי המצבים שבהם נמצאים ה'מקבלים' שבאים לקבל את השפע:

בשלב הראשון, הם צריכים להרגיש ריקניים ו'דלים' ככתולה המשתוקקת להינשא לבעלה ולינוק ממנו את המילוי לעצמה.

ובשלב השני, הם זוכים להתחבר לקב"ה והוא משפיע להם מאורו הגדול, ואז הם נעשים מלאים כאות ה', וכאשה נשואה שמקבלת את המילוי שלה מבעלה.

עבודת חודש אלול - לצאת מהעולם הזה ולבטל את עצמינו מתוך השתוקקות לחיבור אל אור מה'

בחודש אלול - מזל בתולה⁷⁶, אנו צריכים להרגיש את עצמינו ריקים ודלים, ככתולה

75. זוהר בראשית נ ע"ב: תא תזי, לזמנין האי נהורא תכלא ד' ולזמנין ה'. אלא בזמנא דלא מתדבקן ביה ישראל לתתא וכו' איהו ד'. ולזמנא דמתערי ליה לאתחברא וכו' כדין אקרי ה'.

מנלן? - דכתיב (דברים כב): כי יהיה נערה בתולה, נער כתיב בלא ה'. מאי טעמא? בגין דלא אתחברת בדכורא. ובכל אתר דלא אשתקחו דכר ונוקבא, ה' לא אשתכח וסלקא מתמן ואשתאר ד'. ע"כ.

76. ספר יצירה פרק ה'.

המשתוקקת לקבל הארה ומילוי מבעלה - "כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דְּפָקְנוּ דְּלָתֶיךָ". והרגשת הדלות הזו היא ה'יציאה' שתאפשר ל'הויה' של השנה החדשה להתחדש.

ולכן הרמז של חודש אלול הוא במילה "דוּדִי" שהוא שם השם עם אותיות ד' במקום אותיות ה'. מפני שבשלב זה עבודתנו היא להרגיש ריקניים ומשתוקקים למילוי - בבחינת האות ד'.

ובנוסף, המילה "דוּדִי" היא שם ה' בסדר הפוך. מפני ששם הוי"ה כסידרו מבטא את הירידה של ההארה מהקב"ה אלינו, ואילו שם הוי"ה הפוך מבטא את התשוקה שלנו לקבל, ואנו מסתכלים עליו מלמטה למעלה, ולכן מופיעה לפנינו בתחילה האות האחרונה.

יתן ה' שנצליח לבטל את עצמינו לגמרי לפני ה', ולשעבד את כל כוחותינו כראוי לעבודת ה'. לצאת מכל הוויות העולם הזה שמרחיקים אותו מהבורא, ועל ידי כך להתחבר אל ההויה החדשה שהקב"ה יחדש לנו בשנה הבאה.

סדר עבודת התשובה דחודש אלול על פי הנלמד פרשת כי תצא

| איך עושים שינוי? |

דבר בעתו מה טוב

כאשר ישנה הקבלה בין הנושאים הנלמדים בפרשת השבוע לעבודת ה' המוטלת עלינו באותו זמן במעגל השנה, הרי זה בבחינת "דָּכַר בְּעֵתוֹ מֶה טוֹב"⁷⁷.

בקריאת התורה בבית הכנסת אנו מקבלים כלים לעבודת ה', כל שבוע לפי הקריאה המיוחדת לו. ומה טוב ומובחר כשהכלים הללו מתאימים גם לעבודה שאנו עושים באותה תקופה בשנה.

בחודש אלול אנו עוסקים בעבודת התשובה. ובפרשת השבוע - פרשת כי תצא, יש לימוד גדול על סדר עבודת התשובה.

המלחמה ביצר הרע באמצעות לימוד התורה

נאמר בתחילה הפרשה⁷⁸:

"כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ, וּנְתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וּשְׁבִית שְׁבוּיִם.

וְרֵאִיתָ בְּשִׁבְיָה אִשָּׁה יֹפֶת תֹּאֵר, וְחִשְׁקְתָּ בָּהּ וּלְקַחְתָּ לָךְ לְאִשָּׁה."

"וְהַבֵּאתָהּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתְךָ

וְגִלַּחְתָּ אֶת רֹאשָׁהּ וְעִשְׂתָּהּ אֶת צִפְרָנֶיהָ."

"וְהִסִּידָהּ אֶת שְׁמֹלֶת שִׁבְיָהּ מֵעֲלֶיהָ וַיֵּשֶׁבָה בְּבֵיתְךָ

וּבִקְתָּהּ אֶת אֲבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יָרַח יָמִים

וְאַחֲרַיִם כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעֵלְתָהּ וְהִיתָה לָךְ לְאִשָּׁה"

בזוהר הקדוש⁷⁹ ביארו פרשה זו על עבודת התשובה:

"כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ" - דָּא יֵצֵר הָרַע, דְּאִיהוּ שְׁנֵאִיה דְּכַר נָשׁ.

77. משלי טו, כג.

78. דברים כא, י-יג.

79. זוהר חדש כי תצא צו ע"א.

למלחמה - דְּכָתִיב "אם רָעַב שְׁנֵאָךְ הָאָכִילֵהוּ לֶחֶם", וְדָא הִיא אוֹרֵייתָא קִדְּשָׁא, כְּמָה דְּאָתָא אָמַר "לְכוּ לֶחֱמוּ בְּלֶחֶמִי".

וְעַל דָּא בְּעֵי בַר נֶשׁ לְשׁוּאָה מְלִין דְּאוֹרֵייתָא עָלֶיהָ, בְּגִין דִּיהָ תְּבִירָא בֵּיהּ, דְּלִית לֶיהָ קְטֹרֶגָא לְיַצֵּר הָרַע בַּר מְלִין דְּאוֹרֵייתָא.

כלומר, האויב הגדול של האדם הוא היצר הרע, ועל האדם לצאת למלחמה נגדו. וכיצד נלחמים בו? על ידי לימוד התורה.

גם בגמרא מצינו שהדרך היחידה להילחם נגד היצר הרע היא באמצעות לימוד התורה, וכמו שאמרו חז"ל⁸⁰:

בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין. אם אתם עוסקים בתורה - אין אתם נמסרים בידו, ואם אין אתם עוסקים בתורה - אתם נמסרים בידו. צריך להבין כיצד לימוד התורה נלחם ב'יצר הרע'.

אמנם ניתן להסביר זאת על דרך ה'סגולתיות', אך נבקש לבאר גם באופן המובן בכלי השכל וההיגיון הפשוט שלנו.

בנוסף יש לברר, האם כל לימוד תורה לוחם ביצר הרע, או שיש צורך בסגנון לימוד מיוחד? ממשיך הזוהר וכותב:

וְעַל דָּא כְּתִיב: "וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַצְוֶה הַיּוֹם עַל לְבָבְךָ" - עַל תְּרֵי יַצְרֶיךָ.

אָמַר לִיהָ רַבִּי יְהוּדָה, יַצֵּר הַטּוֹב מֵאֵי בְּעֵי מְלִין דְּאוֹרֵייתָא?
אָמַר לִיהָ: יַצֵּר הַטּוֹב אֶתְעַטֵּר בְּהוּ, וְיַצֵּר הָרַע אֶתְכַנֵּעַ בְּהוּ.

רבי יהודה שאל: כיצד התורה משמשת גם את היצר טוב וגם את היצר הרע? בשלמא כנגד היצר הרע נצרכת התורה כדי לשווכרו ולהכניעו, אך מדוע היצר הטוב זקוק לה? השיב לו רבי שמעון: יצר הטוב מקבל מהתורה 'עטרה', ויצר הרע נכנע על ידה. להלן יתבאר יותר מהי אותה 'עטרה' שנוטל היצר טוב, וכיצד התורה משמשת בבת אחת לשני דברים.

מסיים הזוהר קטע זה:

"כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ" - דָּא אִיהוּ יַצֵּר הָרַע, דְּאֵנָּה צְרִיכִין לְמִיפָק לְקַבְּלֶיהָ בְּמִלִּין דְּאוֹרֵייתָא, וְלְקַטְרֵגָא לִיהָ, וְכַדִּין יִתְמַסֵּר בִּידָא דְּבַר נֶשׁ.

80. קידושין ל ע"ב.

כמה דאמרו: "ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שבי".

מי שילחם ביצר הרע באמצעות לימוד התורה - יצליח לנצחו, ועליו נאמר "ונתנו ה' אלקיך בידך".

מדרייק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע⁸¹:

בפסוק לא נזכר שהניצחון הוא על ידי התורה, אלא "ונתנו ה' אלהיך בידך".

אנו עושים את ההשתדלות באמצעות לימוד התורה, אבל הניצחון בפועל הוא בסיוע של הקב"ה. וכמו שאמרו בגמרא⁸²:

אלמלא הקדוש ברוך הוא שעוזר לו - אינו יכול לו.

סדר התיקון והחזרה בתשובה

ממשיך הזוהר לפרש את הרמז בפרשת "יפת תואר":

"וראית בשביה אשת יפת תואר" - דא היא נשמתא.

כאשר האדם חוטא, הנשמה מסתלקת ממנו⁸³. היא לא יכולה להישאר במקום ששורה בו הרע. ובאותה שעה היא נמצאת כביכול 'בשביה', כי היא לא מאירה לאדם, וממילא היא לא באה לידי ביטוי.

אדם יכול ח"ו לעבור חלקים נכבדים מימי חייו כשה'נשמה' הקדושה כלל לא נמצאת אצלו, כאשר הוא לא נותן מקום לנשמה להאיר לו את אור האמת.

אך על ידי שהאדם לומד תורה ושובר את היצר הרע, אזי נשמתו הקדושה הקרויה "אשת יפת תואר" יכולה לשכון בו, ולקיים בה:

"והבאתה אל תוך ביתך".

לאחר שהאדם שבר את היצר הרע, וחזרה אליו הנשמה, מעתה עליו לערוך סדר תיקון שיכלה את חלקי הרע שנכנסו בו בשעת החטא:

"וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה" - ותדפי מהחטא זונהא דאטיל בה נחש.

"והסירה את שמלת שביה" - מאינן כסו דמסאבא וזיגין בישין מחובא דעגלא.

81. פרי צדיק כי תצא א'.

82. סוכה נב ע"ב.

83. ראה נפש החיים ש"ב פרק טז בהג"ה.

"ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים" – דא היא ירחא דאלול, דביה סליק
משה לטורא למבעי רחמין קמי קודשא בריך הוא, בגין דישתביק לישראל
על חובא דעגלא.

התהליך מסתיים בתיקון השלם:

יכדין אתדבק מלכא במטרוניתא. – "ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה
לך לאשה".

עד כאן תורף דברי הזוהר המבארים לנו את סדר עשיית התשובה, כפי שנרמז בפרשת
"פת תואר".

נכנס בס"ד לעומקם של הדברים.

כשאדם אינו בעליה – הרי הוא יורד

האדם מורכב מגוף חומרי ונשמה רוחנית, ויש מלחמה ביניהם. החומר מושך למטה,
והנשמה למעלה.

הרמח"ל מתאר זאת בספר דרך ה':⁸⁴

גזרה החכמה העליונה שיהיה האדם מורכב משני הפכים: דהיינו, מנשמה
שכלית וזכה, וגוף ארצי ועכור, שכל אחד מהם יטה בטבע לצדו, דהיינו
הגוף לחומריות והנשמה לשכליות.

ותמצא ביניהם מלחמה, באופן שאם תגבר הנשמה, תתעלה היא ותעלה
הגוף עמה, ויהיה אותו האדם משתלם בשלימות המצודה.

ואם יניח האדם שינצח בו החומר, הנה ישפל הגוף ותשפל נשמתו עמו,
ויהיה אותו האדם בלתי הגון לשלימות, ונדחה ממנו ח"ו.

בדקדוק לשון הרמח"ל מתבאר דבר מפליא –

בכדי שהנשמה תנצח, היא צריכה "לגבור". ואילו בכדי שהגוף ינצח, מספיק שהאדם
"יניח שינצח החומר".

על ההבדל הזה אנו לומדים בפסוק אחר⁸⁵:

"ארח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה".

84. חלק א' פרק ג אות ב.

85. משלי טו, כד.

מבאר הגר"א:

האדם צריך לילך תמיד מדרגא לדרגא, ואם לא יעלה למעלה - ירד מטה מטה ח"ו, כי בלתי אפשר שיעמוד בדרגא חדא.

וזוהו "אורח חיים למעלה וגו' למען סור משאול מטה", כדי שלא יטה לרדת למטה שאולה.

בכדי להתעלות צריך לעשות ולפעול עֲלֶיהָ, ומאידך - כדי לרדת, מספיק לא לעשות כלום.

ותמוה, מדוע קיים החוסר איזון הזה? הלא צריכה להיות בחירה שווה, ו"זוהי לְעֻמַּת זוּ עֲשֵׂה הָאֱלֹהִים"⁸⁶!?

היצר הרע נכנס באדם לפני היצר הטוב

את המעלה של הצד הרע על הצד הטוב, רואים בפרט נוסף.

חז"ל אומרים⁸⁷:

שלש עשרה שנה גדול יצר הרע מיצר הטוב.

ממעי אמו של אדם יצר הרע גדל ובא עמו, ולאחר י"ג שנה נולד יצר טוב.

מיד כשהאדם נולד, ניתן בו היצר הרע. וכמו שנאמר:⁸⁸ "כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רָע מִנַּעֲרֹו", ומבאר רש"י: "משננער לצאת ממעי אמו ניתן בו יצר הרע".

לעומת זאת, היצר הטוב - נכנס באדם רק בגיל שלש עשרה.

גם כאן קשה, מדוע זה כך? הרי מוכרח להיות איזון ושוויון בין היצר הטוב ליצר הרע, ורק באופן כזה תתאפשר 'בחירה' אמיתית!

עשיית חטא באה מכח רוח שטות

אך הביאור הוא, שאילו לא היתה לאדם נטייה טבעית גבוהה יותר לצד הרע, לא היה כל סיכוי שהוא היה בוחר בו. וכי מי שוטה להעדיף מעשה רע הנותן לו סיפוק זמני ורגעי, ומפסיד לו חיי נצח נצחים?!

⁸⁶. קהלת ז, יד.

⁸⁷. אבות דרבי נתן פרק טז.

⁸⁸. בראשית ח, כא.

יש ניסוי מפורסם שנקרא "מבחן המרשملו".

לקחו קבוצת ילדים, והניחו לפני כל אחד חתיכה אחת של ממתק 'מרשמלו'. ואמרו לכולם: מי שיאכל את המרשמלו עכשיו, יסתפק בו. אבל מי שיתאפק וישמור אותו למחר, יקבל חבילה שלמה של 'מרשמלו'.

היו ילדים שהתאפקו והתגברו, והיו שלא.

לאחר כמה שנים בדקו מה נעשה עם הילדים שעברו את הניסוי, ומצאו באופן ברור: אלו שהתגברו ודחו את הסיפוק המיידי עבור הרווח הגדול לאחר זמן, הצליחו והגיעו למקומות רחוקים. לעומת אלו שלא עמדו בפיתוי והעדיפו את ההנאה של הרגע, נשארו אנשים בורים ובלתי מוצלחים.

התוצאה של הניסוי היא דבר הגיוני מאוד. וגם גויים יכולים להבין זאת.

אדם שמעניין אותו רק סיפוקים מיידיים 'כאן ועכשיו', אין לו יכולת להתקדם באופן משמעותי. בכדי להתקדם באמת, צריך לוותר על סיפוקים מיידיים ולהקריב.

אם כן, כיצד יתכן שיהיה לאדם אפשרות לבחור בצד הרע? הרי זו שטות גמורה!

ואכן, כבר אמרו חז"ל⁸⁹:

אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות.

מה יגרם לאפשרות שה'רוח שטות' הזו תכנס בו?

לשם כך נתן הקב"ה ליצר הרע 'זכות קדימה' ועדיפות טבעית, ובמשך י"ג שנים הוא שוהה באדם לבדו, מתבסס ומעמיק. עד שהוא נעשה כביכול לצד לגיטימי.

כשאדם נמצא בעולמו של אחד היצרים – הוא מנותק לגמרי מהעולם של היצר השני

חז"ל אומרים⁹⁰:

בשעת יצר הרע – לית דמדכר ליה ליצר טוב.

כשאדם נמצא באווירה של יצר הרע, הוא לא זוכר את היצר טוב.

פירוש הדבר –

יש שני תפיסות עולם: האחת של 'יצר טוב', והשניה היא של 'יצר הרע'.

⁸⁹. סוטה ג ע"א.

⁹⁰. נדרים לב ע"ב.

כשאדם נמצא באחת מתפיסות העולם הללו, הוא מנותק לגמרי מתפיסת העולם השניה. לדוגמא:

כשאדם עוסק בתורה, מתעמק בהבנת הסוגיא, מלבן עם חברותא את דברי הרשב"א, או לחילופין מתמוגג בתפילה רותחת לפני ה' – באותה שעה הוא כולו תפוס ברוחניות, ואם יגש אליו אדם ויציע לו להפסיק עבור מנת אוכל משובחת, הוא לא יתייחס אליו. בשעה זו הוא נמצא ב'אורות גבוהים' ולא מעניין אותו גשמיות.

וזה לעומת זה:

כשאדם עסוק בפעילות גשמית, לדוגמא: כשהוא אוכל ארוחה דשנה ועמוקה, ומתמוגג מהגוונים השונים שחושי הטעם שלו נחשפים אליהם בפעם הראשונה, – באותה שעה הוא 'תפוס' כולו בגשמיות, ואם ייגש אליו אדם ויציע לו להפסיק את הסעודה ולהתעמק בדברי התוספות, רוב הסיכויים שהוא ידחה אותו לזמן אחר.

זו נקודת המריבה בין ה'יצר טוב' ל'יצר הרע': באיזה אטמוספירה האדם יהיה.

מהות הנשמה – מבט זך ומחובר, מהות הגוף – מבט עכור וקטוע

הרמח"ל שהובא לעיל, מבאר מהי התפיסת עולם של הנשמה, ומהי תפיסת עולם של הגוף:

הנשמה היא 'זכה', והגוף הוא 'עכור'.

הקב"ה ברא את העולם הגשמי והחומרי כדי להתגלות בתוכו, ותפקיד האדם הוא לראות ולהרגיש את הקב"ה בכל פרט ופרט שבבריאה.

ואכן, ב'בית מדרש' של ה'נשמה' רואים את הקב"ה בכל פרט בבריאה. מהות הנשמה היא זפּוּתָה, כלומר, כמין 'חלון' שדרכו האדם צופה ומביט בגילוי של הקב"ה – אצילות.

כשיש לאדם מבט 'זך', הוא רואה את הקב"ה גם בתוך החומריות, ומקיים את הכתוב: "שָׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֱלֹהִים"⁹¹.

לעומת זאת, תפיסת העולם של ה'גוף' היא עכירות וטומאה האוטמת וחוסמת ממנו את המבט הזך. אי אפשר לראות בה את הגילוי האלוקי.

91. ישעיה מ, כו.

נשים לב, שכלל שהעולם הוא יותר חומרי כך כל מוצר עומד לעצמו, אבל בעולם פנימי המתבונן בתכלית של הפרטים כולם הרי הם מצטרפים לענין אחד.

לדוגמא:

אדם נכנס לחדר ורואה בו כסא ושולחן, ארון ומקרר, כיור ושיש. והוא אינו מבין מה הקשר בין מוצר אחד לשני, מבחינתו היה ניתן להעביר חלק מהמוצרים לחדר אחר.

אבל במבט פנימי על תכלית הדברים, הרי האדם מבין שיש קשר בין כל המוצרים, והם כולם יוצרים יחד את המבנה של החדר הקרוי 'מטבח'.

כך גם ביחס לכללות העולם. ככל שמתייחסים על פרטי העולם כחומר מנותק מהתכלית שבגינם הקב"ה בראם ויצרם, כך אין קשר בין פרט לפרט. וככל שמביטים במבט פנימי יותר, נעשה חיבור בין החלקים המרכיבים אותו.

וזה עומק העניין הנאמר במשלי: "לתאוה יבקש נפרד"⁹².

הקושי לחוש ולהרגיש את הקרבת אלוקים בתפילה ובעשיית המצוות, נובעת מהעכירות והאטימות שהאדם שרוי בה. ואין כוח לנשמה להאיר באדם כאשר הוא שקוע בתוך עולם החומר העכור, כי זה תרתי דסתרי.

רק באמצעות זיכרון האדם וסילוק התפיסה החומרית מחיינו, ניתן להחזיר את הנשמה שתאיר מחדש ותקרב אותנו להקב"ה בהרגשה ממשית.

לא ניתן להתעלות בתוך הקומה הנוכחית של האדם

כשאדם חוטא, הוא מגביר ומחזק את שליטת החלק החומרי העכור, ובכך הוא מוסיף לאבד את המבט הזך והצלול הרואה את הגילוי האלוקי הקיים בכל פרט בבריאה.

וכאמור, בשעה שאדם נמצא ב'תפיסת עולם' של העכירות, הוא מנותק לגמרי מה'בית מדרש' הזך של הנשמה.

כיצד האדם יכול להתעלות משליטתו של היצר הרע אל בית מדרשו של היצר טוב?

עלינו לדעת יסוד גדול, שבאמת אין לאדם יכולת להתעלות מיניה וביה. הוא אמנם יכול להתגבר ולכפות את עצמו, אך אין לו יכולת להתנתק לגמרי ולעבור לקומה אחרת.

חז"ל אומרים⁹³: "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים". האדם השרוי בבית סוהר של היצר הרע, אינו יכול להעלות את עצמו לבית מדרש גבוה יותר.

זו הבעיה של תורת הפסיכולוגיה האנושית. רואים בחוש שהטיפולים שהמציאו חכמי הנפש של אומות העולם אינם מועילים באופן מוחלט. נדרשים עשרות פגישות, וכולי האי ואולי...

הסיבה לכך היא, משום שתורת הפסיכולוגיה מתעסקת בתוך רובד הנפש מינייה וביה, ואין לאדם יכולת להתעלות לקומה חדשה כשהוא עוסק בתוך הקומה הקיימת.

ההתעלות יכולה להיות רק על ידי שהאדם יונק ממקור עליון הנמצא מעליו.

במקום אחר ביארנו בדרך זו את הצורך ב"עשה לך רב"⁹⁴.

רק באמצעות רב העומד למעלה מדרך־גתו של האדם, יש לאדם יכולת להתעלות ולהתרומם למקומות חדשים.

התרוממות ועליה למקור עליון באמצעות לימוד התורה

הדרך העיקרית ליניקה מרוממת יותר, היא באמצעות "לימוד התורה" בעיון.

על ידי לימוד התורה האדם מקבל מבט מרומם ופנימי על כל המציאות.

ידועה האמרה "דעת בעלי בתים היפך דעת תורה"⁹⁵.

משמעותה, שהשכל האנושי ושכל התורה הם שני הפכים, כי באופן טבעי האדם חושב הפוך מהתורה. ורק על ידי עמל ויגיעה מרובים, האדם זוכה להפוך את הדעה שלו לדעת תורה, ובכך להתעלות בכל אישיותו למקום מרומם וגבוה יותר.

וזאת משום שהאדם חי בעולם הזה, והמחשבה הטבעית שלו היא מה יביא לי תועלת כאן ועכשיו.

גם ה'מוסריות' שיש בבתי המשפט של אומות העולם, בנויה על המחשבה מה יהיה הרווח שיש לאנושות כאן בעולם הזה.

93. ברכות ה"ב.

94. אבות פ"א מ"ו.

95. ראה סמ"ע חו"מ סי' ג ס"ק יג.

לעומת זאת, דעת התורה היא מבט עליון ומרומם, הבוחן את המציאות במבט תכליתי. לפי האמת האלוקית.

התורה היא התוכנית שעל פיה נברא העולם, וכפי שאמרו בזהר הקדוש⁹⁶ "איסתכל באורייתא וברא עלמא". קודם ניתנה התוכנית, ורק לאחר מכן נבראו הפרטים השונים. וכשאדם לומד את התוכנית האלוקית, הוא מביט על העולם החומרי מתוך המבט התכליתי של גילוי כבוד ה'.

אדם שחטא ושקע בחומריות, ממילא ההסתכלות שלו על העולם נעשית 'עכורה', חשוכה ומנותקת, הדרך שלו להתעלות ולהחזיר לעצמו את אור הנשמה והמבט הזך, היא באמצעות לימוד התורה.

כדי לזכות להארת הנשמה, מספיק ליצור אפילו סדק קל בשכבת העכירות והחומריות. ומשכך יהיה מקום למעט אור מהנשמה להיכנס, שהרי 'מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך'⁹⁷. ואז לנשמה הזכה יש כח לזכך את הגוף החומרי⁹⁸, והיא תעשה זאת אט אט, שלב אחרי שלב.

לימוד התורה מוגדר בדברי חז"ל כ"מלחמה", וזאת משום שאדם ששקוע בחומר מתקשה מאוד להתעלות למקום רוחני ומרומם יותר. ורק באמצעות עמל ויגיעה יש לו יכולת לצאת מעצמו ולהתעלות למקום חדש.

לְרִצּוֹת אֶת הָאֵרֶת הַנִּשְׁמָה

עד כאן ביארנו את השלב הראשון והמרכזי של היציאה והעלייה מתוך עולמו של היצר הרע, לבית מדרש של היצר הטוב, כאשר הוא נעשה באמצעות לימוד התורה, המרומם את האדם למקום עליון יותר מזה שהוא נמצא בו כעת.

לאחר הניצחון הראשוני על היצר הרע, הנשמה יכולה לחזור אל האדם ולהאיר בתוכו. ועל כך נאמר:

"וְרִאִיתָ בְּשִׁבְיָהּ אִשֶּׁת יִפֶּת תֹּאֵר, וְהִבֵּאתָהּ אֵל תוֹךְ בֵּיתְךָ".

מדובר על הנשמה, ועל האדם 'להביא אותה אל תוכו'.

מה המשמעות המעשית של הציווי 'להביא את הנשמה לתוך הבית'?

הכוונה היא: לְרִצּוֹת בּוֹזֵה.

96. תרומה קסא ע"א.

97. ראה חובת הלבבות שער יחוד המעשה פ"ה.

98. ראה דעת תבונות לרמח"ל אות ע.

לפעמים אדם לא באמת רוצה שתשרה בו הנשמה במלא תפארתה. הוא מעדיף חיים של 'גם וגם', גם חיים רוחניים, אבל גם להנות מהעולם הזה. אין לו רצון אמיתי להתנתק מהגשמיות ולחיות חיי אמת מלאים לאור הנשמה הטהורה.

בכדי שהנשמה תכנס באדם, צריך להזמין אותה, להשתוקק להיות אדם רוחני וקדוש, צדיק אמיתי שרק דבר ה' לנגד עיניו.

במילים אחרות, לא להרגיש רק שהוא 'צריך' את הנשמה, אלא שהוא 'רוצה' אותה באמת.

וכשיש רצון אמיתי, הנשמה יכולה להיכנס. כמו שנאמר⁹⁹: "קרוב ה' לכל קראיו - לכל אשר יקראהו באמת".

לעזוב את ההרגלים הרעים

השלב הבא בתהליך השינוי שהאדם עובר הוא:

וגלחתי את ראשי ועשיתי את צפוני.

השיעור והציפורניים מסמלים את ההרגלים הרעים שהיו לאדם בימים הקודמים לשינוי. כשאדם עושה שינוי ומתעלה למקום מרום יותר, הוא חייב לעזוב את ההרגלים שמושכים אותו למקום הנמוך שהיה בו קודם.

על האדם לדרוש ולחקור מה הם הפעולות הרעות שהיה עושה בזמן שקודם ההתעלות, ו'לגלח' אותם מסדר היום שלו.

לדוגמא: מי שהיה רגיל לקרוא עיתון בבוקר לפני התפילה, וכעת הוא מתעלה ומתחזק בעבודת התפילה, לא מספיק שיקבע מקום לתפילתו וכדומה, אלא בנוסף לכך עליו לעזוב את ההרגל המגונה של קריאת העיתון קודם התפילה. אם הוא ימשיך עם ההרגל הזה, בסופו של דבר השינוי לא יהיה מהותי, והחזיון לא יחזיק לזמן רב.

יש הרגלים רבים שמושכים את האדם למקום הנמוך, וכשהוא מתעלה חובתו לפרוש מהם. לפעמים זו שמיעת מוזיקה אחרת, או קריאת ספרים לא מתאימים, ולב יודע מרת נפשו... כל אחד לפי עניינו.

כשעושים שינוי - צריך לשנות גם את ההרגלים.

99. תהילים קמה, יח.

לשנות את התפיסה על עצמך

השלב הבא הוא:

וְהִסִּירָה אֶת שְׁמֶלֶת שִׁבְיָה מֵעַלֶּיהָ.

הבגדים נקראים "מכבודתי"¹⁰⁰. אדם לובש בגדים לפי מה שהוא מגדיר את עצמו, וההתנהגות שלו נעשית לפי הבגדים שהוא לובש.

רב שלובש בגד מכובד, לא יכול לעשות מעשים קטנוניים.

להבדיל – בעל מקצוע מכובד שלובש חליפה כבודה, לא יכול לדבר בשפה רחובית וזולה.

לדאבונו, ניתן למצוא אדם שבימי בין הזמנים מוריד את הכובע והחליפה, ומחליף לחולצה קלילה יותר. והסיבה לכך היא, משום שהוא רוצה להיות 'משוחרר' ולעשות מעשים שלא מתאימים עם לבוש ה'כבוד' והרציני שלובשים ביומיום.

הבגד מסמל לאדם מה הוא משדר כלפי חוץ וכלפי פנים.

אדם שהיה שבויה בתוך העולם של החטא, גם אחרי שהוא יצא משם על ידי שקיבל על עצמו קבלות וכו', יתכן לפעמים שהוא ממשיך להסתכל על עצמו במבט שלילי: אני אדם קטן, חוטא, 'כלומניק', אין לי סיכוי לצמוח בצורה משמעותית.

מי שחושב כך על עצמו, באמת אין לו סיכוי להגיע רחוק! לא תהיה לו אנרגיה להשקיע בעליה עוצמתית.

לצורך עשיית שינוי, מוכרחים לשנות את התפיסה. להחליף 'בגדים'.

תספור לעצמך שמעתה אתה שייך ל'לגיונו של מלך', תאמין בעצמך ותתנהג כאדם גדול, "וַיִּגְבֹּה לְבֹו בְּדַרְכֵי ה'"¹⁰¹. אתה בן של הקב"ה, ויש לך יכולת לקבל הארה עצומה ואין סופית מהנשמה הטהורה!

דא היא ירחא דאלול

השלב האחרון הוא:

וּבְכֹתָהּ אֶת אֲבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יָרַח יָמִים – דא היא ירחא דאלול.

100. שבת ק"ג ע"ב.

101. דברי הימים ב' יז, ו.

נקדים לבאר מהו חודש 'אלול'.

ימים אלו מוגדרים בחז"ל שהינם 'ימי רצון'.

בפשטות, עניין ה'רצון' הטמון בהם הוא רצונו של הקב"ה לברוא את עולמו, וכמו כל מעשה היוצא לפועל הרי מוקדם לזה רצון ומחשבה תחילה, כך הרצון של הקב"ה להביא את עולמו לתיקון הוא להשפיע שפע חיים לכל אחד ואחד מבאי עולם בשנה הבאה.

אך באמת יש בזה בחינה נוספת, שלא די ברצון של הבורא המשפיע, אלא יש משמעות גדולה מאד ברצון של המושפע לקבל את ההשפעה, כי המשפיע מתאים את כמות ואיכות ההשפעה לפי הכלים של מקבל ההשפעה.

ואם כן, גם עלינו לבחון את עצמנו ולבדוק מהו באמת הרצון שלנו? האם אנחנו מתחברים לרצון העליון של הבורא? האם גם לנו יש את השאיפה הזאת "לתקן עולם במלכות שד-י"? כמה אנחנו נמצאים במצב של "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתי בבית ה' כל ימי חיי, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו"?

אך ברור הדבר, שככל שנכין את עצמנו ואת כלי הקיבול שלנו במהלך חודש אלול, ונתחבר לרצון העליון של הבורא, כך הוא ישפיע עלינו שפע מותאם ממרומים בשנה הבעל"ט.

ולשם כך מגיע הבכי.

בכי של תשובה לזכות למדרגה שאינך אוזח בה

אדם בוגר אינו רגיל לבכות. הסיבה לכך היא, משום שגם כשהוא נתקל בצרות וקשיים, הוא מרגיש שעדיין יש לו בטחון ודרך הגיונית וריאלית להתקדם.

הבכי פורץ רק כשהאדם מרגיש נבוך וחסר אונים, כמו אדם שתקוע בתוך 'מבוך' ואינו יודע להיכן לפנות.

בכי מלשון 'מבוכה'.

בשעת הבכי זולגים 'דמעות', מלשון 'מדומע' - עירוב וחסר בהירות.

כדי שאדם יגיע למצב של 'בכי', הוא צריך להיות במקום שאין לו שום דרך הגיונית לצאת ממנו. בזמן שכזה הוא נבוך וחסר אונים, והרגש הזה מוציא ממנו את הבכי.

כשאדם עורך שינוי ומבקש להתעלות למקום שגבוה יותר מהמדרגה שהוא עומד בה, הוא מתעורר לבכי, כי הוא מרגיש שאין לו שום יכולת להתעלות למקום העליון הזה,

והוא משתוקק למצב הזה למרות שלכאורה זה נראה רחוק ולא ניתן להשגה. כביכול יש כאן משהו לא הגיוני בעליל.

הבכי הזה הוא בכי של תשוקה בוערת, לא הגיונית ולא ריאלית. והיא באה על ידי המיאוס במצב הנוכחי, ורצון קיצוני להתעלות למקום חדש וגבוה יותר.

על בכי כזה אמרו חז"ל¹⁰²: "שערי דמעות לא ננעלו". ועל ידי בכי כזה, ניתן לעורר את הרצון הפנימי להתעלות, וממילא את הרצון העליון להשפיע עלינו.

זו עבודת חודש אלול – מזל בתולה, להכין את עצמינו להיות כלים לנשיאת הגילוי האלוקי ברמה הרבה גבוהה יותר ממה שאנו כיום. וזאת באמצעות המיאוס במצב הנוכחי, והתשוקה להיות במקום אחר, למרות שהוא גבוה מאיתנו ונראה חסום בפנינו.

ועל ידי סדר עבודה זה, בעז"ה יתקיים בנו:

וּנְתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ !

